РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ
ВАРНА

гр. Варна, ул. “Брегалница” № 3, Директор - тел.: 052/634-019
E-mail: office@rzi-varna.com, http://www.rzi-varna.com

Годишен анализ на здравно-демографското състояние и здравната мрежа в област Варна

2023 г.

I. Здравно-демографска характеристика на областта

1. Численост на населението

Кратък анализ:

Демографското развитие на страната ни е национален и социален приоритет от огромно значение, изискващ максимална концентрация на усилията и провеждане на активна, целенасочена и последователна правителствена политика, както и обединение и координиране на органите на властта, институциите и структурите на гражданското общество на централно, регионално и местно ниво.

По отношение на демографските характеристики здравното състояние на нацията и прогнозите за развитие на България са в незавидно състояние и с неблагоприятни тенденции спрямо повечето европейски страни.

Последните години са белязани от задълбочаваща се демографска криза, характеризираща се със стабилна депопулация.

Здравното състояние на хората в България се подобрява по-бавно, отколкото в други държави от ЕС, както показва системно ниската продължителност на живота.

Очакваната средна продължителност на предстоящия живот общо за населението на област Варна, изчислена за периода 2022-2023 е 74.4 години, като спрямо предходния период (2020-2022 г. - 73.6 години) тя се е увеличила с 0.8 години по данни на Националния статистически институт.

Днешното демографско състояние на българското население е резултат от продължително действие на множество фактори и влияния. Една част от тях са свързани с общи тенденции в демографското развитие на европейските страни, други – със специфичните особености на историческото, икономическото и културно развитие на Република България и конкретно на област Варна.

Влияние върху демографското развитие на населението оказват общите за развитите страни демографски процеси – намалена брачност и раждаемост, засилена урбанизация, както и специфичните за развиващите се страни и страни в преход по-високи нива на смъртност и интензивна външна миграция. В резултат на тези процеси България изпадна в сериозна демографска криза.

Спирането на нарастването на броя на населението и процесът на неговото числено намаляване започва още преди 1989 г.

Анализът на здравно-демографските процеси дава стабилна база за определяне и прогнозиране на здравните потребности, а също така и на обема и вида на здравните услуги, които са необходими за удовлетворяването им.

Общият брой на населението по последни официални данни на НСИ за област Варна **към 31.12.2023 г. е 434 191** души и представлява **6,70 %** от общото население на страната – **6 446 596** души. И през 2023 година област Варна се нарежда на трето място в страната по брой на населението – непосредствено след София-област и област Пловдив.

Население на област Варна към 31.12…. – (за тригодишен период)

Област Варна	Общо	Мъже	Отн. дял (%)	Жени	Отн. дял (%)	В градовете	Отн. дял (%)	В селата	Отн. дял (%)
2021 г.	468 614	227 990	48,65	240 624	51,35	390 481	83,33	78 133	16,67
2022 г.	430 847	207 158	48,08	223 689	51,92	362 876	84,22	67 971	15,78
2023 г.	434 191	208 422	48,00	225 769	51,99	365 995	84,29	68 196	15,70

Население по общини за област Варна към 31.12…. – (за тригодишен период)

Община Варна	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	341 737	164 792	48,22	176 945	51,78	332 686	97,35	9 051	2,65
2022 г.	319 900	152 333	47,70	167 567	52.38	311 093	97,24	8 807	2,75
2023 г.	323 386	153 651	47,51	169 735	52,48	314 607	97,28	8 779	2,71

Община Аврен	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	9 654	4 891	50,66	4 763	49,34	-	0.00	9 654	100.00
2022 г.	8 221	4 089	49,74	4 132	50,26	-	0.00	8 221	100.00
2023 г.	8 188	4 084	49,87	4 104	50,12	-	0.00	8 188	100.00

Община Аксаково	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	22 108	10 952	49,54	11 156	50,46	11 486	51,95	10 622	48,05
2022 г.	19 276	9 542	49,50	9 734	50,50	10 414	54,03	8 862	45,97
2023 г.	19 294	9 572	49,61	9 722	50,38	10 335	53,56	8 959	46,43

Община Белослав	Общо	Мъже	Отн. дял (%)	Жени	Отн. дял (%)	В градовете	Отн. дял (%)	В селата	Отн. дял (%)
2021 г.	10 147	5 076	50,02	5 071	49,98	7 114	70,11	3 033	29,89
2022 г.	9 612	4 794	49,88	4819	50,12	6 794	70,68	2818	29,32
2023 г.	9 519	4 741	49,80	4 778	50,19	6 668	70,04	2 851	29,95

Община Бяла	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	3 420	1 730	50,58	1 690	49,42	2 227	65,12	1 193	34,88
2022 г.	3 113	1 541	49,50	1 572	50,50	2 053	65,95	1 060	34,05
2023 г.	3 284	1 620		1 664		2 235		1 052	

Община Ветрино	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	5 089	2 563	50,36	2 526	49,64	-	0.00	5 089	100.00
2022 г.	4 671	2 312	49,50	2 359	50,50	-	0.00	4 671	100.00
2023 г.	4 929	2 496	49,33	2 433	49,36	-	0.00	4 929	100.00

Община Вълчи дол	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	8 767	4 416	50,37	4 351	49,63	2 736	31,21	6 031	68,79
2022 г.	7 434	3 718	50,01	3716	49,99	2 485	33,43	4 949	66,57
2023 г.	7 391	3 702	50,08	3 689	49,91	2 451	33,16	4 940	66,83

Община Долни чифлик	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	18 261	8 968	49,11	9 293	50,89	6 296	34,33	11 992	65,67
2022 г.	15 492	7 559	48,79	7 933	51,21	5 400	34,86	10 092	65,14
2023 г.	15 432	7 522	48,74	7 910	51,25	5 310	34,40	10 091	65,39

Община Девня	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	8 411	4 234	50,34	4 177	49,66	7 685	91,37	726	8,63
2022 г.	7 150	3 544	49,57	3 606	50,43	6 526	91,27	624	8,73
2023 г.	7 143	3 525	49,34	3 618	50,65	6 524	91,33	619	8,66

Община Дългопол	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	12 855	6 389	49,70	6 466	50,30	4 296	33,42	8 559	66,58
2022 г.	11 787	5 794	49,16	5 993	50,84	4 148	35,19	7 639	64,81
2023 г.	11 637	5 700	48,98	5 937	51,01	4 129	35,48	7 508	64,51
Община Провадия	**Общо**	**Мъже**	**Отн. Дял (%)**	**Жени**	**Отн. Дял (%)**	**В градовете**	**Отн. Дял (%)**	**В селата**	**Отн. Дял (%)**
2021 г.	20 461	10 151	49,61	10 310	50,39	11 557	56,48	8 904	43,52
2022 г.	17 837	8 771	49,17	9 066	50,83	10 179	56,51	7 758	38,87
2023 г.	17 655	8 669	49,10	8 986	50,89	9 847	55,77	7 808	44,22

Община Суворово	Общо	Мъже	Отн. Дял (%)	Жени	Отн. Дял (%)	В градовете	Отн. Дял (%)	В селата	Отн. Дял (%)
2021 г.	7 704	3 828	49,69	3 876	50,31	4 425	57,44	3 279	42,56
2022 г.	6 354	3 161	49,75	3 193	50,25	3 884	61,13	2 470	38,87
2023 г.	6 333	3 140	49,58	3 193	50,41	3 861	60,96	2 472	39,03

Население към 31.12.2023 г. по възраст и пол в област Варна

(брой)

	Общо			В градовете			В селата		
	Всичко	**Мъже**	**Жени**	**Всичко**	**Мъже**	**Жени**	**Всичко**	**Мъже**	**Жени**
Общо за страната	**6446596**	**3098601**	**3347995**	**4742586**	**2257083**	**2485503**	**1704010**	**841518**	**862492**
Област Варна	**434 191**	**208 422**	**225 769**	**365 995**	**174 488**	**191 507**	**68 196**	**33 934**	**34 262**
0	3 869	1 914	1 955	3 259	1 613	1 646	610	301	309
1 - 4	16 493	8 457	8 036	14 007	7 228	6 779	2 486	1 229	1 257
5 - 9	21 485	11 095	10 390	18 394	9 521	8 873	3 091	1 574	1 517
10 - 14	22 126	11 316	10 810	18 752	9 576	9 176	3 374	1 740	1 634
15 - 19	22 054	11 440	10 614	18 403	9 550	8 853	3 651	1 890	1 761
20 - 24	21 465	11 180	10 285	18 469	9 639	8 830	2 996	1 541	1 455
25 - 29	19 954	10 076	9 878	17 277	8 671	8 606	2 677	1 405	1 272
30 - 34	25 827	13 076	12 751	22 436	11 209	11 227	3 391	1 867	1 524
35 - 39	30 593	15 329	15 264	26 760	13 230	13 530	3 833	2 099	1 734
40 - 44	32 481	16 446	16 035	28 311	14 237	14 074	4 170	2 209	1 961
45 - 49	36 771	18 587	18 184	31 951	16 024	15 927	4 820	2 563	2 257
50 - 54	32 834	16 449	16 385	27 693	13 783	13 910	5 141	2 666	2 475
55 - 59	27 481	13 336	14 145	22 701	10 915	11 786	4 780	2 421	2 359

60 - 64	27 356	12 777	14 579	22 284	10 193	12 091	5 072	2 584	2 488
65 - 69	27 436	12 036	15 400	22 221	9 532	12 689	5 215	2 504	2 711
70 - 74	25 842	10 634	15 208	20 863	8 406	12 457	4 979	2 228	2 751
75 - 79	19 975	7 564	12 411	15 983	5 877	10 106	3 992	1 687	2 305
80 - 84	11 756	4 151	7 605	9 420	3 269	6 151	2 336	882	1 454
85 - 89	5 965	1 843	4 122	4 843	1 450	3 393	1 122	393	729
90 - 94	2 108	638	1 470	1 706	503	1 203	402	135	267
95 - 99	295	71	224	238	55	183	57	16	41
100 +	25	7	18	24	7	17	1	-	1

Населението на Варненска област е разпределено в 12 общини, 10 града и 159 села с общ брой към 31.12.2023 г. – 434 191 жители. Общините във Варненска област са разположени на територия от 3 834 кв.км, която представлява 3,5% от територията на страната. Най-голяма е територията на общините Провадия (517,8 кв.км), Долни чифлик (487,1 кв.км), Вълчи дол (472,4 кв.км), Аксаково (472,2 кв.км) и Дългопол (441 кв.км), а най-малка – на общините Белослав (93,1 кв.км) и Бяла (161,6 кв.км).

В демографския статус на Варненска област се формира тенденция за увеличение на броя на населението. За изминалата 2023 година населението се е увеличило с 3 344 жители в сравнение с предходната 2022 година.

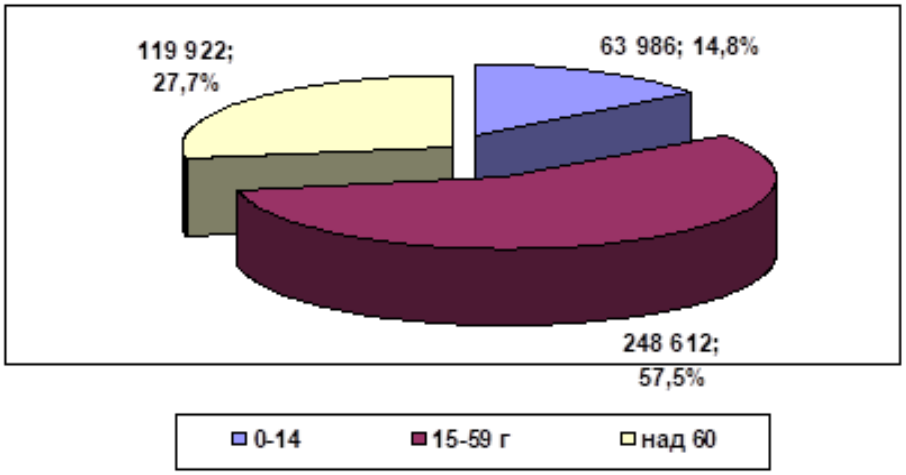
Териториалното разпределение на населението (живеещи в градове/села) е както следва: в градовете на област Варна живеят 323 386 души или 74,48% от населението на областта, а в селата живеят останалите 110 805 души или 25,51% от цялото население на областта. Разпределението на населението между градовете и селата в края на годината е резултат от неговото естествено и механично движение.

Регистрираното съотношение между мъжете и жените в областта е 48,00% към 51,99%.

Възрастова структура на населението в област Варна – (тригодишен период)

Години	**Възрастови групи**						
	Общо	**0-14**	**% от общия брой**	**15-59**	**% от общия брой**	**60+**	**% от общия брой**
Общо							
2021 г.	468 614	70 976	15,15	279 219	59,58	118 419	25,27
2022 г.	430 847	63 999	14,85	247 763	57,51	119 085	27,64
2023 г .	434 191	63 986	14,73	248 612	57,25	119 922	27,61
В градовете							
2021 г.	390 481	60 134	15,40	235 955	60,43	94 392	24,17
2022 г.	362 876	54 280	14,95	212 581	58,58	96 015	26,45
2023 г.	323 386	54 346	16,80	213 291	65,95	96 799	29,93

В селата							
2021 г.	78 133	10 842	13,88	43 264	55,37	24 027	30,75
2022 г.	67 971	9 719	14,29	35 182	51,76	23 070	33,94
2023 г.	110 805	9 640	86,99	35 321	31,87	23 123	20,86

Графика 1. *Възрастова структура на населението в област Варна през 2023 г.*

От особено значение за определяне на здравно-демографската характеристика на населението и тенденциите на общественото здраве е оценката на неговата възрастова структура. Промените във възрастовата структура на населението оказват съществено влияние върху показателите за обществено здраве, особено върху общите коефициенти на раждаемост, смъртност, заболеваемост и болестност и др., и в крайна сметка върху здравните потребности на населението.

Динамиката в броя на населението на областта е свързана с неговата възрастова структура. Разпределението на населението на област Варна по възрастови групи е по-благоприятно от средните стойности на показателя за страната – за децата от 0-14 г. е 14,73%, за 15-59 г. – 57,25% и за лицата над 60-годишна възраст – 27,16%. Характерен е високият дял на населението на област Варна в групата от 15 до 59 г. – 248 612 жители, от която се формира основно трудовият потенциал. През 2023 г. се наблюдава увеличаване броя на населението в област Варна.

Във възрастовата структура на населението на областта се намалява относителния дял на лицата над 60-годишна възраст (за 2023 г. – 27,16%, а през 2022 г. – 27,64%), както и делът на децата 0-14 г. (за 2023 г. – 14,73%, а през 2022 г. – 14,85%). Възрастовата структура на населението се характеризира с трайна тенденция на застаряване на населението. Това води до промени в неговата основна възрастова структура – под, във и над- трудоспособна възраст. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както остаряването на населението, така и законодателните промени в определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране.

2. Раждаемост

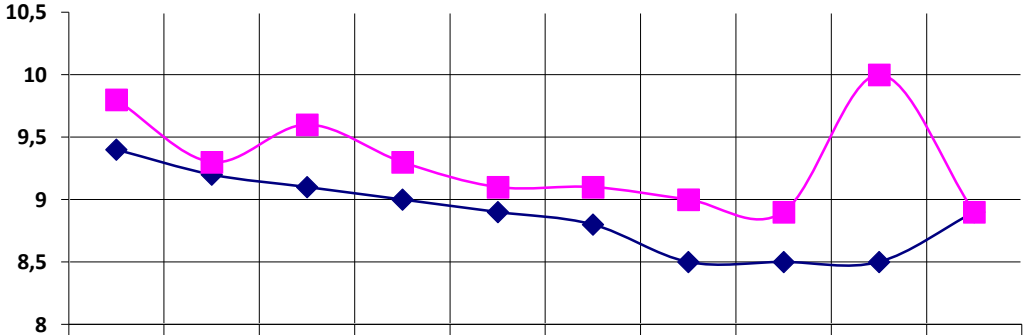
Тенденцията на намаляване на раждаемостта в България започва от 1925 г., когато страната навлиза в т. нар. „демографски преход". През целия 99-годишен период негативната тенденция е добре изразена, независимо от известни компенсационни ефекти след 1950 г. и колебания между 1968 г. и 1974 г. Спадът в раждаемостта е обективно обусловен от влиянието на множество демографски, социални и икономически фактори. Социално-икономическите промени след 1989 г. ускоряват процеса на понижаване на равнището на раждаемостта и са причина през 1997 г. то да спадне до 7,7%.

Броят на живородените деца през 2023 г. в област Варна е 3 857, от които 1 908 момчета и 1 949 момичета (момичетата са 41 повече) В сравнение с предходната 2022 година където броят на живородените деца е бил 3 980 се наблюдава намаление с 123 деца.

До 2009 г. коефициентът на раждаемост в област Варна бележи растеж – от 9.3‰ през 2002 г. до 12.7‰ през 2009 г. От 2010 г. насам коефициентът на раждаемост бележи тенденция на лек спад – от 11,5‰ за 2010 г. на 10.4‰ за 2011 г., 10.0‰ за 2012 г., 9.6‰ за 2013 г, но за 2014 г. коефициента на раждаемост в област Варна бележи леко увеличаване - 9,8‰. През 2015 г. коефициента на раждаемостта бележи спад, където стойността му е 9,3‰. През 2016 г. се наблюдава растеж при коефициента на раждаемостта в областта – 9,6‰, но през 2017 г. бележи лек спад – 9,3‰ и тенденцията на понижение продължава и през 2018 г. – 9,1‰. През 2019 г. се запазва на нивото от 2018 г. – 9,1‰, а през 2020 г. спада до 9,0‰. През 2021 г. спада продължава - 8,9‰. През 2022 г. се наблюдава лек растеж – 9,2‰. Коефициентът на раждаемост за 2023 г. е 8,9‰, с което е видно, че се наблюдава намаляване.

Много фактори от различен характер оказват влияние върху равнището на раждаемостта. Сред тях изпъкват социално-икономическите условия, които оказват негативно влияние върху репродуктивните нагласи сред младите хора.

Друг показател, характеризиращ процеса на раждаемостта е средната възраст на жените при сключване на брак и раждане на дете, който през последните години бележат леко повишаване - средна възраст на майката при раждане на първо дете за област Варна през 2023 г. е 28,8, през 2022 г. е 28,7 години, през 2021 г. е 28,9 години, през 2020 г. е 28,4 години, през 2019 г. е 28,3 години, през 2017 г. и 2018 г. е 28,1 години, а през 2015 г. и 2016 г. – 27,9 години.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
България	9,4	9,2	9,1	9,0	8,9	8,8	8,5	8,5	8,5	8,9
Област Варна	9,8	9,3	9,6	9,3	9,1	9,1	9	8,9	10	8,9

Графика 2. *Раждаемост в област Варна и страната (на 1000 жени във фертилна възраст)*

Раждания и аборти в област Варна

Година	Брой – общо		На 1 000 жени от 15 до 49 години	
	Раждания	Аборти	Раждания	Аборти
2014 г.	4 702	1 595	42.24	14.30
2015 г.	4 429	1 628	40.02	14.70
2016 г.	4 552	1 601	41.33	14.50
2017 г.	4 438	1 227	40.58	11.21
2018 г.	4 275	1 068	39.49	10.43
2019 г.	4 305	1 160	40.25	10.85
2020 г.	4 243	1 016	39.85	9.54
2021 г.	4 205	995	39.71	9.40
2022 г.	3 997	1 094	42.88	10.53
2023 г.	3 868	1 090	41.63	11.73

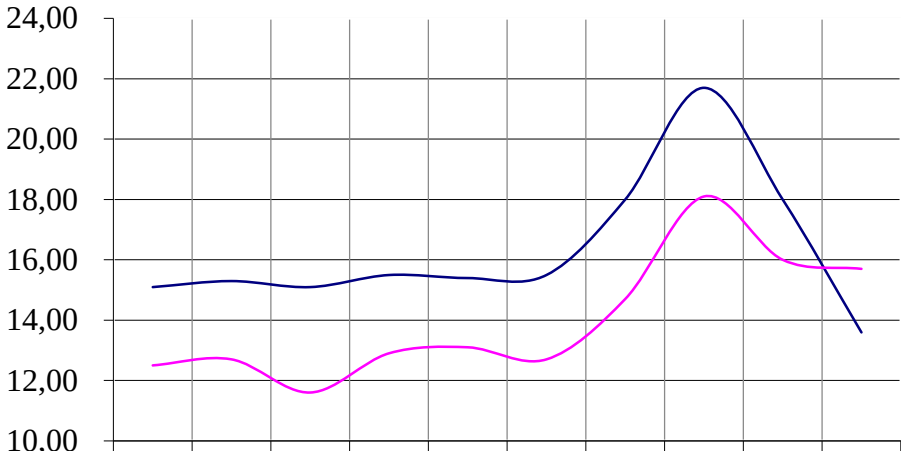
Забележка: *Данните са получени от НЦОЗА и НСИ*

3. Обща смъртност

УМИРАНИЯ ПРЕЗ 2023 г. ПО ВЪЗРАСТ, МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ПОЛ

Област Варна	Общо			В градовете			В селата		
Възраст	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Общо за страната	**101 006**	**52 360**	**48 646**	**65 195**	**33 286**	**31 909**	**35 811**	**19 074**	**16 737**
Варна	5 864	3 017	2 847	4 454	2 249	2 205	1 410	768	642
0	17	4	13	15	4	11	2	-	2
1 - 4	6	3	3	4	2	2	2	1	1
5 - 9	4	3	1	3	3	-	1	-	1
10 - 14	5	4	1	2	1	1	3	3	-
15 - 19	4	3	1	3	3	-	1	-	1
20 - 24	11	7	4	10	6	4	1	1	-
25 - 29	17	12	5	13	9	4	4	3	1
30 - 34	24	18	6	19	13	6	5	5	-
35 - 39	62	39	23	55	35	20	7	4	3
40 - 44	74	53	21	63	44	19	11	9	2
45 - 49	142	92	50	116	74	42	26	18	8
50 - 54	206	132	74	163	102	61	43	30	13
55 - 59	266	171	95	188	121	67	78	50	28
60 - 64	393	272	121	284	199	85	109	73	36

65 - 69	552	355	197	405	248	157	147	107	40
70 - 74	792	467	325	602	357	245	190	110	80
75 - 79	930	499	431	704	363	341	226	136	90
80 - 84	897	398	499	691	299	392	206	99	107
85 +	1462	485	977	1114	366	748	348	119	229

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
България	**15,1**	**15,3**	**15,1**	**15,5**	**15,4**	**15,5**	**18**	**21,7**	**18**	**13,6**
Област Варна	**12,5**	**12,7**	**11,6**	**12,9**	**13,1**	**12,7**	**14,7**	**18,1**	**16**	**15,7**

Графика 3. *Обща смъртност в област Варна и страната (на 1000 души)*

Структура на общата смъртност по причини

Един от най-тревожните демографски проблеми в България в момента е високото ниво на смъртност – обща, преждевременна и детска.

Смъртността е един от най-важните индикатори на общественото здраве, чиято динамика и структура се влияе значително от социално-икономическото развитие на даден регион. Основен фактор, обуславящ динамиката в общата смъртност е процесът на демографско остаряване.

През 2020 г. е обявена пандемия от COVID-19, която обостря допълнително съществуващите демографски проблеми в страната и в частност в област Варна. Предвид обявената пандемия за 2020 г. се наблюдава значително повишаване на смъртността в България – 18,0‰. Повишената смъртност се запазва и през 2021 г. – 21,7‰. Смъртността в България през 2022 г. е 18,4‰. За 2023 г. се наблюдава намаляване на коефициента на смъртност – 15,7‰.

Коефициентът на обща смъртност (брой умрели лица на 1 000 души от средногодишния брой на населението) за област Варна е 13,6‰ за 2023 г., при 16,1‰ за 2022 г. Смъртността е по-висока сред мъжете (3 017), отколкото сред жените (2 847) и в градовете (4 454), отколкото в селата (1 410).

Най-висока смъртност има при населението на 85+ годишна възраст – 1 462 са починалите за 2023 г.

Заболяванията са основна причина за смърт при възрастните в област Варна.

И през 2023 г. основен дял в структурата на общата смъртност заемат болестите на органите на кръвообращението – клас IX – 63,7%, следван от клас II новообразувания – 16,8%. Трето място, като причина за смърт в област Варна заема – клас XI Болести на храносмилателната система – 4,4%. Четвърто X клас – болести на дихателната система с 4,2%.

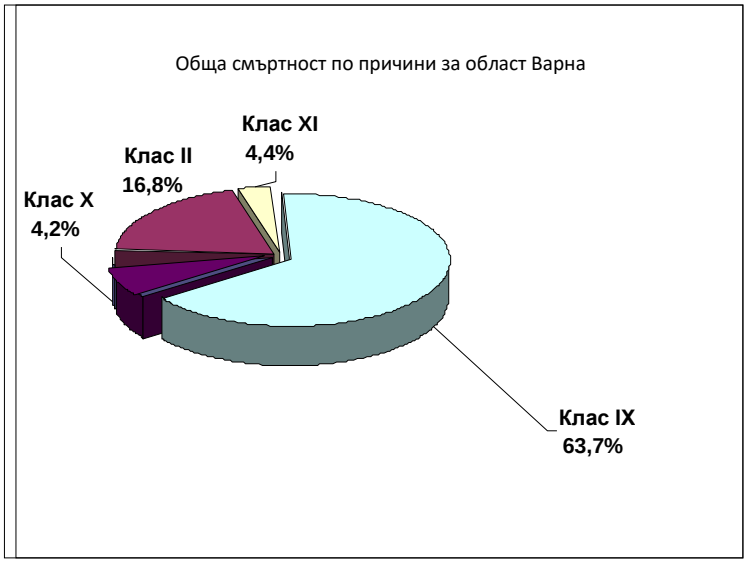
Смъртността в градовете е по-висока от тази в селата. Разликата в смъртността на градското и селското население се дължи на по-интензивния процес на обезлюдяване на селата.

Обща смъртност по причини за област Варна

№ на класа	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	2022 г. – Област Варна			2023 г. – Област Варна		
		Брой	На 100 000 от населението	Относителен дял (%)	Брой	На 100 000 от населението	Относителен дял (%)
	ОБЩО I – XX клас	6 954	1 614,0	100	5 864	1 355,8	100
I	**Някои инфекциозни и паразитни болести**	85	19,7	1,2	84	19,4	1,4
II	**Новообразувания**	968	224,7	13,9	987	228,21	16,8
III	**Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм**	3	0,7	0,04	4	0,9	0,06
IV	**Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата**	12	2,8	0,2	13	3,0	0,2
V	**Психични и поведенчески разстройства**	3	0,7	0,04	3	0,7	0,05
VI	**Болести на нервната система**	59	13,7	0,8	50	11,6	0,9
IX	**Болести на органите на кръвообращението**	4 251	986,7	61,1	3 733	863,0	63,7
X	**Болести на дихателната система**	277	64,3	3,9	249	57,6	4,2
XI	**Болести на храносмилателната система**	257	59,6	3,7	258	59,6	4,4
XII	**Болести на кожата и подкожната тъкан**	2	0,5	0,03	3	0,7	0,05
XIII	**Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан**	1	0,2	0,01	4	0,9	0,06
XIV	**Болести на пикочо-половата система**	46	10,7	0,7	79	18,2	1,3
XVI	**Някои състояния, възникващи през перинаталния период**	7	1,6	0,10	13	3,0	0,2
XVII	**Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации**	3	0,7	0,04	4	0,9	0,06

XVIII	**Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде**	244	56,6	3,5	178	41,1	3,03
XXII	**Кодове за специални цели, в това число COVID-19**	294	68,2	4,2	49	11,3	0,8
XIX	**Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини**	142	33,0	1,49	153	35,4	1,49

Забележка: *Данните са получени от Национален статистически институт.*

Графика 4. *Структура на общата смъртност по причини за умирания в област Варна през 2023 г.*

4. Детска смъртност (умрели деца до 1 годишна възраст) в област Варна

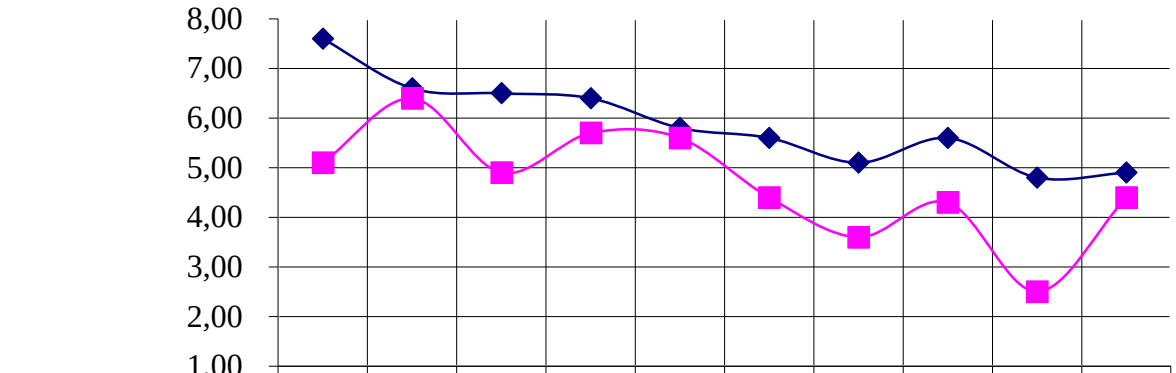
Нивото на детската смъртност е най-информативният показател за икономическото, социалното и здравното благополучие на населението, а измененията в интензитета на детската смъртност настъпват сравнително бързо с икономическите условия на живот и жизнен стандарт. По този показател България продължава да е в челните места за най-висок процент детска смъртност в класацията на Европейския съюз.

Детската смъртност в област Варна (4.3 ‰) винаги е била по-ниска от средната за страната (4.9 ‰). Това се дължи на по-големият относителен дял на градското население в сравнение със средния за страната.

Коефициентът на детската смъртност в Област Варна бележи плавно снижение от 2003 г. когато е 11,4‰ до 2009 г., когато достига 6,3‰. За 2010 г. коефициентът отново се покачва на 10,1‰. През 2013 г. коефициентът на детска смъртност достига своята най-ниска стойност от 10 години насам – 4,2‰, през 2014 г., той нараства и е 5,1‰. Същото се наблюдава през 2015 г., където коефициентът расте и е 6,4‰, а през 2016 г. рязко

намалява на 4,9‰. През 2017 г. бележи нарастване – 5,7‰, а през 2018 г. леко намалява – 5,6‰. През 2019 г. се запазва тенденцията на намаляване на коефицента – 4,4‰, докато през 2020 г. рязко намалява на 3,6 ‰. Въпреки нарастване на коефициента на обща смъртност за 2020 г. за област Варна - 14,7‰, при коефицента на детска смъртност се наблюдава положителната тенденция към намаляване. Намаляването на коефицента на детска смъртност през 2020 г. не се дължи на подобряване на икономическите условия на живот и жизнен стандарт, а се дължи на ниската раждаемост по време на пандемията от COVID-19. През 2021 г. се забелязва леко покачване – 4,3‰. През 2022 г. детската смъртност е 4,2‰. През 2023 г. се наблюдава повишаване на детската смъртност като коефициента е 4,4‰.

Наблюдават се различия в стойностите на показателя детска смъртност по отношение на териториалния признак (градове-села), като в градовете детската смъртност е по-висока в сравнение със селата в сравнение с предходната година.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
България	7,6	6,6	6,5	6,4	5,8	5,6	5,1	5,6	4,8	4,9
Област Варна	5,1	6,4	4,9	5,7	5,6	4,4	3,6	4,3	2,5	4,4

Графика 5. *Детска смъртност в област Варна и страната (на 1000 живородени деца)*

Детска смъртност (умрели деца до 1г. възраст) в област Варна

Година	Общо		В градовете		В селата	
	Брой	На 1000 живородени	Брой	На 1000 живородени	Брой	На 1000 живородени
2015 г.	28	6,4	20	5,4	8	11,9
2016 г.	22	4,9	15	4,0	7	9,6
2017 г.	25	5,7	22	5,9	3	4,5
2018 г.	24	5,6	17	4,7	7	10,6
2019 г.	19	4,4	15	4,1	4	6,0
2020 г.	15	3,6	11	3,1	4	5,9
2021 г.	18	4,3	10	2,8	8	11,9
2022 г	10	6,1	8	2,5	2	2,9
2023 г.	17	4,3	15	4,6	2	3,2

Перинатална, неонатална и постнеонатална детска смъртност в област Варна

Година	Перинатална ДС в ‰	Неонатална ДС в ‰	Постнеонатална ДС в ‰
2015 г.	9.5	2.9	3.2
2016 г.	5.9	1.7	3.1
2017 г.	7.9	3.4	2.3
2018 г.	7.7	3.5	2.8
2019 г.	6.8	1.9	1.9
2020 г.	7.3	1.9	0.7
2021 г.	5.7	1.2	3.1
2022 г.	9.2	1.0	0.5
2023 г.	5.6	2.5	1.5

Детска смъртност по причини

№ на класа	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	2022 г. – област Варна			2023 г. – област Варна		
		Брой	На 1000 живородени	Относителен дял (%)	Брой	На 1000 живородени	Относителен дял (%)
	ОБЩО I – XIX клас	**10**	**2,51**	**100,0**	**17**	**4,40**	**100**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	0	0	0	0	0	0
II	Новообразувания	0	0	0	0	0	0
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения включващи имунни механизъм	0	0	0	1	0,25	5,88
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	0	0	0	0	0	0
VI	Болести на нервната система	0	0	0	0	0	0
IX	Болести на органите на кръвообращението	1	0,25	0,1	0	0	0
X	Болести на дихателната система	0	0	0	1	0,25	5,88
XI	Болести на храносмилателната система	0	0	0	0	0	0
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	7	1,76	0,7	13	3,37	76,47
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	2	0,50	0,2	1	0,25	5,88
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	0	0	0	1	0,25	5,88
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	0	0	0	0	0	0

Забележка: *Данните са получени от Националния статистически институт на област Варна.*

Структура на детската смъртност по причини – анализ.

През 2023 г. случаите на починали деца на възраст до 1 година са 17, което показва, че са се увеличили спрямо предходната 2022 г., където общият брой за 1 година е бил 10. Коефициентът на детска смъртност за 2023 г. на 1 000 живородени е 4,40 ‰, което е с 1,89‰ по-висок от този през 2022 г.

През 2023 г. основни причини за умиранията на децата под 1-годишна възраст са „Някои състояния, възникващи през перинаталния период“ - 3,37‰ на 1 000 живородени деца.

За сравнение през 2022 г. основни причини за умиранията на децата под 1-годишна възраст са „Някои състояния, възникващи през перинаталния период“ - 1,76‰ на 1 000 живородени деца.

Причините за тези стойности на показателя детска смъртност могат да се разделят условно на медицински и немедицински, някои от които са:

- висок процент на ранните бременности;
- висок процент на недоносените и децата с вродени малформации;
- пропуски на семейни лекари и лекари специалисти при провеждане на женска и детска консултация и недостатъчна координация между отделните звена в системата на майчино и детско здравеопазване;

незадоволителна здравна култура и начина на живот, които определят високия риск на отделните групи.

5. Естествен прираст в област Варна.

Анализ

Естественият прираст на населението представлява разликата между ражданията и умиранията. Отразява количеството хора, с което населението в област Варна по естествен начин нараства или намалява по брой. Неблагоприятното развитие на раждаемостта и смъртността води до неблагоприятни промени и в естествения прираст на населението.

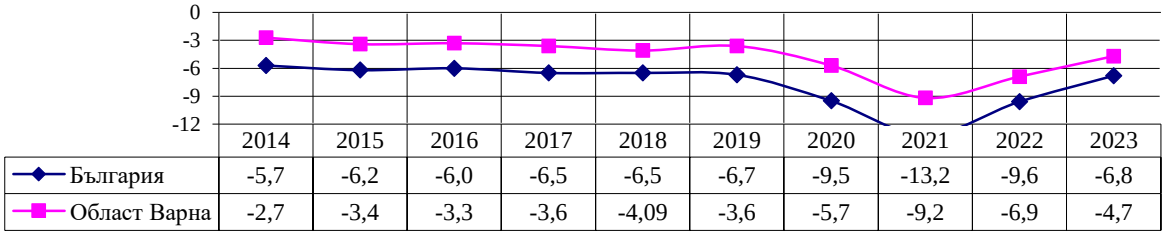
След 1990 г. демографското развитие на страната се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението.

През 2023 г. абсолютният брой на естествения прираст за област Варна е (-)2 007 души, при което стойността на коефициента на естествения прираст е - 4.7‰. Той е с отрицателна стойност във всички общини, което означава, че намалението на населението в областта се дължи предимно на негативните демографски тенденции.

Естествен прираст по общини в област Варна – (тригодишен период)

Община	2021 г.		2022 г.		2023 г.	
	Брой	На 1 000 души	Брой	На 1 000 души	Брой	На 1 000 души
Аврен	-178	-0,38	-199	-0,28	-111	-0,26
Аксаково	-259	-0,55	-204	-0,47	-136	-0,31
Белослав	-134	-0,29	-97	-0,23	-103	-0,24
Бяла	-76	-0,16	-61	-0,14	-51	-0,12
Варна	-2451	-5,23	-1573	-3,65	-905	-2,08
Ветрино	-144	-0,31	-89	-0,21	-84	-0,19
Вълчи дол	-174	-0,37	-144	-0,33	-125	-0,29
Девня	-112	-0,24	-73	-0,17	-101	-0,23
Долни чифлик	-178	-0,38	-102	-0,24	-46	-0,11
Дългопол	-210	-0,45	-134	-0,31	-101	-0,23
Провадия	-297	-0,63	-271	-0,63	-150	-0,35
Суворово	-109	-0,23	-107	-0,25	-94	-0,22
ОБЩО	**-4 322**	**-9,22**	**-2 974**	**-6,90**	**-2 007**	**-4,7**

Забележка: *Данните са получени от Национален статистически институт.*

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
България	-5,7	-6,2	-6,0	-6,5	-6,5	-6,7	-9,5	-13,2	-9,6	-6,8
Област Варна	-2,7	-3,4	-3,3	-3,6	-4,09	-3,6	-5,7	-9,2	-6,9	-4,7

Графика 6. *Естествен прираст в област Варна и страната (на 1 000 души от населението). Данните са получени от Национален статистически институт.*

II. Заболеваемост и болестност

Структура на Общата заболеваемостта и болестността по класове болести.

Здравословното състояние и здравният статус на населението е интегрален показател за социално-икономическото развитие на страната, качеството на живота на населението и качеството на развитие на човешкия капитал.

Едновременното въздействие на значителен брой фактори като пол, възраст, образование, трудова заетост и условия на труд, местоживеене, здравна култура, здравни традиции и нагласи, състояние на здравната система и степен на развитие на условия за равен достъп до здравни услуги за всички, социално-икономическо развитие и доходи, определя характера на общия здравен статус на населението, здравното поведение и възпроизвеждането на неравенства за различни социални групи по отношение на достъпа до здравеопазване и здравни грижи.

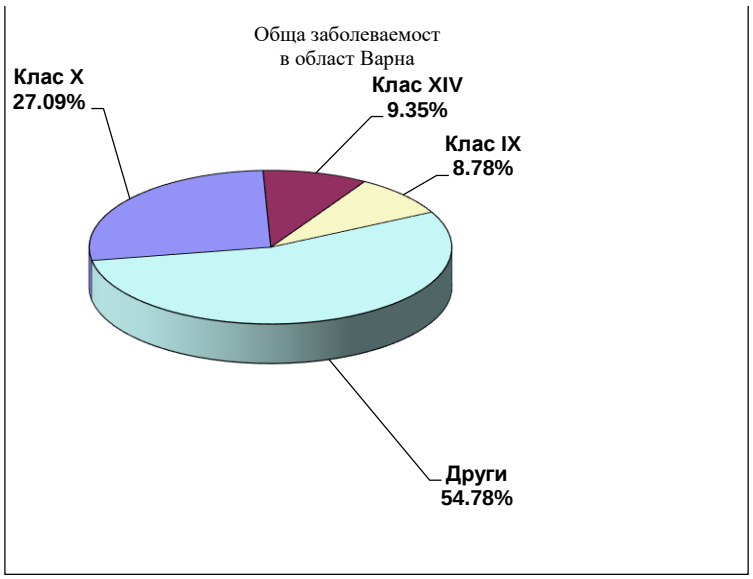
Нарастващата заболеваемост на населението се определя в най-голяма степен от заболявания, които се дължат на демографски фактори, свързани със стареенето на населението, нездравословно хранене, тютюнопушене, употреба на алкохол, нерационален и нехигиеничен живот, намалена двигателна активност и спортуване, живот в стрес и др.

В структурата на заболеваемостта на населението по класове болести за 2023 г. в област Варна с най-висок относителен дял са болести на органите на кръвообръщението – 21,27%. На второ място болести на дихателната система – 16,80%. На трето място са болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан - 8,75%.

Регистрираните новооткрити заболявания за 2023 г. са 435 124.

През 2023 г в структурата на болестността по класове болести с най-висок относителен дял са болести на дихателните пътища – 27,09%. На второ място болести на пикочо-половата система – 9,35%. На трето място са болести на органите на кръвообръщението - 8,78%.

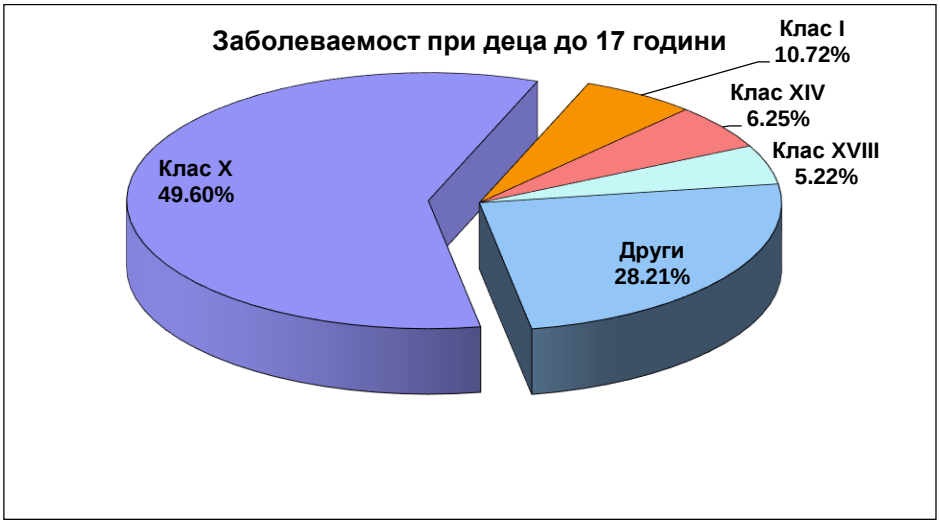
Регистрираните заболявания за 2023 г. са 1 459 789.

Графика 7. *Структура на Общата заболеваемост на населението от област Варна през 2023 г.*

Заболеваемост при децата до 17 години.

В структурата на заболеваемостта при децата до 17 години по класове болести за 2023 г. в област Варна с най-висок относителен дял са болестите на дихателната система – 49,60%. На второ място някои инфекциозни и паразитни болести – 10,72%. На трето място са болести на пикочо-половата система - 6,25%. На четвърто място са симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде – 6,38%. На пето място са травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини – 5,22%.

Графика 8. *Структура на заболеваемост при децата до 17 години през 2023 г. от област Варна*

Болестност и заболеваемост сред населението в област Варна през 2022 г.

№ на класа	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	Болестност			Заболеваемост		
		Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Относителен дял (%)	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Относителен дял (%)
	ОБЩО I – XIX клас	1 195 049	2 550,18	100	368 898	787,21	100
I	**Някои инфекциозни и паразитни болести**	30 665	65,44	2,57	14 175	30,25	3,84
II	**Новообразувания**	25 330	54,05	2,12	8 362	17,84	2,27
III	**Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм**	9012	19,23	0,75	2 598	5,54	0,70
IV	**Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата**	74 798	159,62	6,26	11 630	24,82	3,15
V	**Психични и поведенчески разстройства**	28 880	61,63	2,42	4 746	10,13	1,29

VI	**Болести на нервната система**	51 516	109,93	4,31	12 574	26,83	3,41
VII	**Болести на окото и придатъците му**	69 590	148,50	5,82	15 607	33,30	4,23
VIII	**Болести на ухото и мастоидния израстък**	33 061	70,55	2,77	12 908	27,55	3,50
IX	**Болести на органите на кръвообращението**	259 275	553,28	21,70	27 936	59,61	7,57
X	**Болести на дихателната система**	182 132	388,66	15,24	89 034	189,99	24,14
XI	**Болести на храносмилателната система**	31 236	66,66	2,61	12 580	26,85	3,41
XII	**Болести на кожата и подкожната тъкан**	30 069	64,17	2,52	14 362	30,65	3,89
XIII	**Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан**	87 721	187,19	7,34	32 932	70,28	8,93
XIV	**Болести на пикочо-половата система**	70 290	150,00	5,88	31 918	68,11	8,65
XV	**Бременност, раждане и послеродов период**	3 222	6,88	0,27	1347	2,87	0,37
XVI	**Някои състояния възникващи през перинаталния период**	347	0,74	0,03	101	0,22	0,03
XVII	**Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации**	2 060	4,40	0,17	461	0,98	0,12
XVIII	**Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде**	23 975	51,16	2,01	12 188	26,01	3,30
XIX	**Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини**	42 273	90,21	3,54	25 834	55,13	7,00
XXII	**Кодове за специални цели, в това число COVID-19**	55 512	118,46	4,65	36 293	77,45	9,84

Забележка: *Данните са получени след обработка на годишните статистически отчети на ЛЗ за извънболнична помощ в областта.*

Болестност и заболеваемост сред населението в област Варна през 2023 г.

№ на класа	**НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10**	**Болестност**			**Заболеваемост**		
		Регистрирани заболявания	**На 1000 души от населението**	**Относителен дял (%)**	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Относителен дял (%)**
	ОБЩО I – XIX клас	1 459 789	3 115,12	100	435 124	928,53	100
I	**Някои инфекциозни и паразитни болести**	46 357	98,92	3,18	20 629	44,02	4,74
II	**Новообразувания**	33 167	70,78	2,27	8 511	18,16	1,96
III	**Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм**	12 582	26,85	0,86	3 185	6,80	0,73
IV	**Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата**	10 1043	215,62	6,92	16 284	34,75	3,74

V	**Психични и поведенчески разстройства**	31 744	67,74	2,17	6 257	13,35	1,44
VI	**Болести на нервната система**	64 330	137,28	4,41	15 257	32,56	3,51
VII	**Болести на окото и придатъците му**	113 734	242,70	7,79	25 428	54,26	5,84
VIII	**Болести на ухото и мастоидния израстък**	48 507	103,51	3,32	16 687	35,61	3,83
IX	**Болести на органите на кръвообращението**	310 484	662,56	21,27	38 216	81,55	8,78
X	**Болести на дихателната система**	245 248	523,35	16,80	117 881	251,55	27,09
XI	**Болести на храносмилателната система**	51 283	109,44	3,51	15 501	33,08	3,56
XII	**Болести на кожата и подкожната тъкан**	50 933	108,69	3,49	18 321	39,10	4,21
XIII	**Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан**	127 776	272,67	8,75	37 913	80,90	8,71
XIV	**Болести на пикочо-половата система**	114 973	245,35	7,88	40 704	86,86	9,35
XV	**Бременност, раждане и послеродов период**	5 623	12,00	0,39	1 917	4,09	0,44
XVI	**Някои състояния възникващи през перинаталния период**	446	0,95	0,03	157	0,34	0,04
XVII	**Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации**	2 693	5,75	0,18	650	1,39	0,15
XVIII	**Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде**	29 496	62,94	2,02	15 688	33,48	3,61
XIX	**Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини**	55 843	119,17	3,83	29 230	62,38	6,72
XXII	**Кодове за специални цели, в това число COVID-19**	10 923	23,31	0,75	6 605	14,09	1,52

Забележка: *Данните са получени след обработка на годишните статистически отчети на ЛЗ за извънболнична помощ в областта.*

Хоспитализирана заболеваемост

Както за 2022 г., така и за 2023 г. на първо място е клас IX (болести на органите на кръвообращение) – 16 384 души, което е 377,35 на 10 000 души от населението на областта, с относителен дял – 18,10%.

На второ място е клас XI (Болести на храносмилателната система), които за 2022 г. са били на трето място – 11 579 души, което е 266,68 на 10 000 души от населението и относителен дял – 12,79%.

На трето място е Клас II (новообразувания-включват се всички видове новообразувания – доброкачествени, злокачествени, с неопределен характер, новообразувания in situ), които за 2022 г. са били на второ място – 11 093души, което е 255,49 на 10 000 души от населението и относителен дял – 12,25%.

На четвърто място е клас XIV (Болести на пикочо-половата система), които за 2022 г. са били на пето място – 7 670 души или 176,65 на 10 000 души от населението, относителен дял – 8,47%.

На пето място е клас XIX (Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини), които за 2022 г. са били на четвърто място – 6863 души, което е 158,06 на 10 000 души от населението, относителен дял – 7,58%.

През 2023 г. от лечебните заведения за болнична помощ са изписани общо 90 533 души или 2 085,10 на 10 000 от населението, което бележи спад в сравнение с 2022 г., когато от лечебните заведения за болнична помощ са изписани общо 92 605 души или 2 149,37 на 10 000 от населението, а през 2021 г. от стационарите на лечебните заведения за болнична помощ в област Варна са изписани 77 673 души или 1 657,50 на 10 000 от населението. За 2020 г. данните съответно са - изписани 85 077 души или 1 809,67 на 10 000 от населението.

Във връзка с пандемията от COVID-19 от 2020 г. е включен нов Клас XXII Кодове за специални цели (U00-U85), в т.ч. COVID-19 (U07.1-U07.2). За 2022 г. изписаните болни са почти три пъти по- малко в сравнение с 2021 г. - 2 837, което е 65,85 на 10 000 души от населението, относителен дял – 3,06%. За 2021 г. изписаните болни са били 7 819, което е 166,85 на 10 000 души от населението, относителен дял – 10,07%.

От 01.04.2022 г. в България беше отменена извънредната епидемична обстановка, във връзка с разпространението на COVID-19. За 2022 г. изписаните болни са били 2 837, което е 65,85 на 10 000 души от населението и относителен дял – 3,06%, то през 2023 г. изписаните болни са били 609, което е 14,03 на 10 000 души от населението и относителен дял – 0,67%

Към началото на 2022 г. броя на разкритите леглата за дейности по диагностика и лечение на положителни пациенти с основна инфекция със SARS-CoV-2 е бил 533, като 57 бр. от тях са били за интензивно лечение на положителни пациенти с Covid-19.

Хоспитализирана заболеваемост в Област Варна за 2022 г.

	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	**Изписани болни**	**На 10 000 души от населението**	**Относителен дял (%)**
	ОБЩО I - XIX клас	**92605**	**2149,37**	**100.00**
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	1898	44,05	2,05
II	Новообразувания	14065	326,45	15,19
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	1288	29,89	1,39
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	2484	57,65	2,68
V	Психични и поведенчески разстройства	2125	49,32	2,29

VI	Болести на нервната система	1787	41,48	1,93
VII	Болести на окото и придатъците му	4345	100,85	4,69
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	666	15,46	0,72
IX	Болести на органите на кръвообращението	14780	343,05	15,96
X	Болести на дихателната система	4682	108,67	5,06
XI	Болести на храносмилателната система	10133	235,19	10,94
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	1353	31,40	1,46
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	6450	149,71	6,97
XIV	Болести на пикочо-половата система	7151	165,98	7,72
XV	Бременност, раждане и послеродов период	5932	137,68	6,41
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	1012	23,49	1,09
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	589	13,67	0,64
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	1700	39,46	1,84
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	7328	170,08	7,91
XXII	Кодове за специални цели U00–U85	2837	65,85	3,06

Забележка: *Данните са получени след обработка на годишните статистически отчети на ЛЗ за болнична помощ за 2022 г.*

Хоспитализирана заболеваемост в Област Варна за 2023 г.

	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	**Изписани болни**	**На 10 000 души от населението**	**Относителен дял (%)**
	ОБЩО I - XIX клас	90533	2085,10	100,00
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	2042	47,03	2,26
II	Новообразувания	11093	255,49	12,25
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	1277	29,41	1,41
IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	2858	65,82	3,16

V	Психични и поведенчески разстройства	2454	56,52	2,71
VI	Болести на нервната система	1787	41,16	1,97
VII	Болести на окото и придатъците му	1939	44,66	2,14
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	755	17,39	0,83
IX	Болести на органите на кръвообращението	16384	377,35	18,10
X	Болести на дихателната система	5954	137,13	6,58
XI	Болести на храносмилателната система	11579	266,68	12,79
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	1698	39,11	1,88
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	6884	158,55	7,60
XIV	Болести на пикочо-половата система	7670	176,65	8,47
XV	Бременност, раждане и послеродов период	5360	123,45	5,92
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	1186	27,32	1,31
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	608	14,00	0,67
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	1533	35,31	1,69
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	6863	158,06	7,58
XXII	Кодове за специални цели U00–U85	609	14,03	0,67

Забележка: *Данните са получени от внедрената от НЦОЗА система за отчитане на хоспитализираните случаи в ЛЗ за болнична помощ за 2023 г.*

Онкологични заболявания

По данни на GLOBOCAN 2020 раковите заболявания са причината за приблизително 20 милиона заболели и 10 милиона смъртни случая по света през 2020 г., като около 1/3 от смъртните случаи се дължат на тютюнопушене, висок индекс на телесната маса, прекомерна консумация на алкохол, неподходящ хранителен режим и липса на физическа активност. Почти 1/4 от заболелите в световен мащаб и близо 2 милиона са смъртните случаи в Европа. а сравнение за същия период броят на новодиагностицирани случаи на онкологични заболявания в България е 36 451, а броят на смъртните случаи се равнява на 19 460. Ракът на простатата, колоректалният карцином, ракът на белия дроб, гърдата и маточната шийка са сред петте най-често срещани локализации при мъжете и жените в страната.

В област Варна през 2022 г. заболеваемостта от злокачествени новообразувания е 470,93, а болестността – 4051,79 на 100 000 души от населението.

За 2021 г. заболеваемостта от злокачествени новообразувания е 406,73, а болестността – 3946,10 на 100 000 души от населението.

Както през 2021 г., така и през 2022 г. сред новооткритите заболявания най-често срещани са тези на Храносмилателните органи – 493, или 114,43 на 100 000 души население, след тях са Меланом и други злокачествени новообразувания на кожата – 379 или 87,97 на 100 000 души население. На трето място са злокачествени новообразувания на млечната жлеза – 268 или 62,20 на 100 000 души население.

Регистрирани заболявания от злокачествени новообразувания

Наименование и локализацияна на новообразуване то по МКБ – 10	2022 г.						2023 г.					
	Всичко			Новооткрити			Всичко			Новооткрити		
	Всичко	На 100 000	Отн. дял (%)	Всичко	На 100 000	Отн. дял (%)	Всичко	На 100 000	Отн. дял (%)	Всичко	На 100 000	Отн. дял (%)
Злокачествени новообразувания **всичко**	17457	4051,79	100,00	2029	470,93	100,00	17983	4141,73	100,00	2224	512,22	100,00
Устни, устна кухина и фаринкс	323	74,97	1,85	48	11,14	2,37	316	72,78	1,76	44	10,13	1,98
в т.ч.: устна	88	20,42	0,50	8	1,86	0,39	73	16,81	0,41	6	1,38	0,27
Храносмилателни органи	2903	673,79	16,63	493	114,43	24,30	3005	692,09	16,71	519	119,53	23,34
в т. ч.: хранопровод	39	9,05	0,22	16	3,71	0,79	36	8,29	0,20	11	2,53	0,49
стомах	237	55,01	1,36	69	16,01	3,40	242	55,74	1,35	58	13,36	2,61
дебело черво	1397	324,25	8,00	188	43,63	9,27	1436	330,73	7,99	195	44,91	8,77
ректосигмоидална област, право черво (ректум), анус и анален канал	951	220,73	5,45	121	28,08	5,96	1000	230,31	5,56	141	32,47	6,34
черен дроб и интрахепатални жлъчни пътища	74	17,18	0,42	30	6,96	1,48	76	17,50	0,42	29	6,68	1,30
Панкреас	131	30,41	0,75	55	12,77	2,71	149	34,32	0,83	72	16,58	3,24
Дихателни органи и гръден кош	759	176,16	4,35	191	44,33	9,41	762	175,50	4,24	209	48,14	9,40
в т. ч.: ларинкс	216	50,13	1,24	26	6,03	1,28	211	48,60	1,17	23	5,30	1,03
трахея, бронхи и бял дроб	499	115,82	2,86	159	36,90	7,84	509	117,23	2,83	181	41,69	8,14
Кости и ставни хрущяли	41	9,52	0,23	1	0,23	0,05	38	8,75	0,21	2	0,46	0,09
Меланом и други злокачествени новообразувания на кожата	3350	777,54	19,19	379	87,97	18,68	3469	798,96	19,29	376	86,60	16,91
в т. ч.: злокачествен	366	84,95	2,10	47	10,91	2,32	364	83,83	2,02	27	6,22	1,21

меланом на кожата												
Мезотелиална и меки тъкани	152	35,28	0,87	12	2,79	0,59	150	34,55	0,83	14	3,22	0,63
Млечна жлеза	3379	784,27	19,36	268	62,20	13,21	3486	802,87	19,38	277	63,80	12,46
Женски полови органи	2092	485,56	11,98	178	41,31	8,77	2123	488,96	11,81	186	42,84	8,36
в т. ч.: шийка на матката	708	164,33	4,06	51	11,84	2,51	736	169,51	4,09	69	15,89	3,10
тяло на матката	909	210,98	5,21	76	17,64	3,75	910	209,59	5,06	71	16,35	3,19
с неуточнена локализация на матка-та	6	1,39	0,03	0	0,00	0,00	8	1,84	0,04	0	0,00	0,00
яйчник	385	89,36	2,21	38	8,82	1,87	390	89,82	2,17	37	8,52	1,66
Мъжки полови органи	1658	384,82	9,50	169	39,23	8,33	1777	409,27	9,88	248	57,12	11,15
в т. ч.: простата	1432	332,37	8,20	160	37,14	7,89	1548	356,53	8,61	230	52,97	10,34
Пикочна система	1457	338,17	8,35	169	39,23	8,33	1522	350,54	8,46	204	46,98	9,17
в т. ч.: пикочен мехур	963	223,51	5,52	115	26,69	5,67	982	226,17	5,46	122	28,10	5,49
Око, главен мозък и други части на централната нервна система	150	34,82	0,86	25	5,80	1,23	144	33,17	0,80	26	5,99	1,17
в т. ч.: око и неговите придатъци	26	6,03	0,15	0	0,00	0,00	28	6,45	0,16	2	0,46	0,09
главен мозък	93	21,59	0,53	25	5,80	1,23	86	19,81	0,48	22	5,07	0,99
Щитовидна и други ендокринни жлези	466	108,16	2,67	26	6,03	1,28	501	115,39	2,79	39	8,98	1,75
в т. ч.: щитовидна жлеза	447	103,75	2,56	25	5,80	1,23	482	111,01	2,68	38	8,75	1,71
Неточно определени, вторични и неуточнени локализации	98	22,75	0,56	32	7,43	1,58	106	24,41	0,59	45	10,36	2,02
Лимфна, кръвотворна и сродните им тъкани	629	145,99	3,60	38	8,82	1,87	584	134,50	3,25	35	8,06	1,57
в т. ч.: болест на Hodgkin	131	30,41	0,75	4	0,93	0,20	126	29,02	0,70	2	0,46	0,09
нехочкинов лимфом	223	51,76	1,28	13	3,02	0,64	210	48,37	1,17	15	3,45	0,67
левкемия	235	54,54	1,35	19	4,41	0,94	221	50,90	1,23	17	3,92	0,76
лимфоид на левкемия	167	38,76	0,96	3	0,70	0,15	148	34,09	0,82	1	0,23	0,04
миелоид на левкемия	41	9,52	0,23	9	2,09	0,44	37	8,52	0,21	4	0,92	0,18
Самостоятелни (първични) множествени локализации (C97)	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Новообразувания ин ситу	274	63,60	1,57	24	5,57	1,18	305	70,25	1,70	35	8,06	1,57

***Забележка**: Данните са получени след обработка на годишните статистически отчети на СБАЛОЗ „Д-р Марко А. Марков" ЕООД.*

В РБългария има разработен и приет с Решение на Министерски съвет „Национален план за борба с рака в Република България 2027 г." Той има за задача изграждането на интегрирана и достъпна система за онкологична грижа, в рамките на която да се осигуряват всички дейности по превенция, скрининг, иновативна диагностика и лечение и грижи с цел по-добро качество на живот за онкологичните пациенти.

Чрез Националния план за борба с рака България ще осигури изпълнението и на заложените стратегически цели в Резолюцията на Европейския парламент от 16 февруари 2022 г. относно укрепването на Европа в борбата с рака, като част от Плана на Европейската комисия за борба с рака от 3 февруари 2021 г., с което ще допринесе за създаването на Европейски здравен съюз за по-добра подготовка на ЕС за здравни кризи и подобряване на здравните системи в Европа, в частност да помогне на гражданите на ЕС за намаляване на онкологичните заболявания.

Инфекциозни болести

Относителен дял на регистрираните инфекциозни и паразитни болести в общата болестност през годините е следния –2,43% за 2019 г., 1,62% за 2020 г., 1,04% за 2021 г., 2,05 % за 2022 г. и 2,26% за 2023 г. Най-голяма епидемиологична значимост по групи инфекции имат следните нозологични форми: чревни инфекциозни болести, вирусен хепатит, сифилис и др.

Високата честота на инфекциозните заболявания е свързана както с нивото на здравната култура и социалния статус на населението, така и с дейностите по провеждането на активна и пасивна профилактика на заразните и паразитни болести.

Проблемите, свързани с постигането на висок обхват планови имунизации се отнасят преди всичко до групите с повишен риск и касаят най-вече ромската етническа група и децата в неравностойно социално положение.

Настъпилата в началото на 2020 г. пандемия, предизвикана от коронавирусна инфекция, изправи целия свят и Р България пред безпрецедентни предизвикателства. Съгласно данните на Националния статистически институт за 2023 г. умиранията от COVID-19 в област Варна са 49 души или 11,30 на 100 000 души от населението и 0,8% от всички умирания в областта.

За 2022 г. умиранията от COVID-19 в област Варна е спаднала сравнение с 2021 г. почти три пъти - 594 души или 137,8 на 100 000 души от населението и 8,5% от всички умирания в областта. За 2021 г. умиранията от COVID-19 в област Варна са били 1 682 души или 358,4 на 100 000 души от населението и 19,8% от всички умирания в областта.

Регистрирани заболявания от активна туберкулоза

През последното десетилетие се наблюдава тенденция за намаление както на броя на новите случаи на туберкулоза, така и на броя на регистрираните заболявания от активна туберкулоза, но разпространението й все още не е овладяно. Въпреки това и целенасоченото внимание чрез Националната програма за превенция и контрол на туберкулозата за периода 2021—2025 година, заболеваемостта е сред най-високите в ЕС. В България диагностиката, лечението и профилактиката на туберкулозата са безплатни за всички, които се нуждаят, независимо от техния здравноосигурителен статус.

През 2019 г. има прекъсване в тенденцията за намаление на броя на регистрираните заболявания от активна туберкулоза - показателят е 51.29 на 100 000 души, докато през 2018 г. броя на регистрираните заболявания от активна туберкулоза е бил 39,26 на 100 000 души. През 2022 г. броят на регистрираните заболявания от активна туберколоза намаляват в сравнение с 2021 г. – 44,80 на 100 000 души. До голяма степен националната програма за превенция и контрол на туберкулозата постига своята цел – контролира нарастването на заболеваемостта. За това допринася възстановяването на организационно-методичната помощ, извършвана от утвърдени специалисти по белодробни болести, унифицирано лечение на болните от туберкулоза в съответствие с препоръките на СЗО.

Регистрирани заболявания от активна туберкулоза по форма на заболяването

Форма на заболяването	**2021 г.**		**2022 г.**		**2023 г.**	
	Брой	**На 100 000**	**Брой**	**На 100 000**	**Брой**	**На 100 000**
Общо	**214**	**45.67**	**193**	**44,80**	**185**	**42,61**
в т.ч. новооткрити	42	8,96	37	8,59	45	10,36
Туберкулоза на дих. органи	190	40,55	172	39,92	166	38,23
в т.ч. новооткрити	40	8,54	30	6,96	37	8,52
Туберкулоза на костите и ставите	3	0,64	4	0,93	1	0,23
в т.ч. новооткрити	0	0,00	1	0,23	1	0,23
Туберкулоза на пикочо-половите органи	5	1,07	0	0,00	2	0,46
в т.ч. новооткрити	0	0,00	0	0,00	2	0,46
Други форми на активна туберкулоза	1	0,21	1	0,23	1	0,23
в т.ч. новооткрити	0	0,00	0	0,00	0	0,00

***Забележка**: Данните са получени след обработка на годишните статистически отчети на ЛЗИБП и СБАЛПФЗ-Варна ЕООД.*

Превенцията и профилактиката се осъществяват чрез два подхода: идентифициране на заболелите от туберкулоза и техните контактни лица и съответно лечение на заболелите; ваксиниране на децата за предпазване от болестта.

Все още са налице редица проблеми, свързани с контрола на туберкулозата, като: остаряла материална база, осигуряване средства за изследвания, поддържане и обновяване на диагностичната апаратура, наличие на резистентност и пр. Задължителната имунизация срещу туберкулоза и други болести, предотвратими чрез ваксинация, е изложена на предизвикателства поради намаляващото равнище на покритието. То се наблюдава на регионално равнище и се осигурява от ОПЛ или определения персонал на регионалните здравни инспекции. Въпреки санкциите, като глоби за родителите, които не спазват изискванията, и пречките при записването на децата в детски ясли и градини, равнището на ваксинационното покритие намалява.

Психични заболявания

Световната здравна организация (СЗО) дефинира здравето като състояние на пълно физическо, психическо и социално благополучие, а не просто като отсъствие на болест или недъг. По същата логика психичното здраве не може да се определя просто като отсъствие на психична болест, а като психологично благополучие (т.е. чувство, усещане за благополучие) и/или адекватна приспособимост, съобразена с обществено приетите стандарти на човешки отношения.

Пандемията от COVID-19 е влошила психичното здраве на българите, като повече хора търсят консултации с психиатър и невролог и консумацията на антидепресанти се е увеличила. Това се случва на фона на все по-изостящите се стари проблеми в областта на психиатричната помощ като недостъпна и зле финансирана медицинска помощ, липса на специалисти и на услуги в общността, както и стигма към хората с психични разстройства.

На проведената през месец септември 2022 г. кръгла маса "Лицата на депресията – предизвикателства и отговорности“ в гр. София, представител на Националния център по обществено здраве и анализи е изнесъл данни за влиянието на Covid-пандемията и големия стрес в обществото върху психичното здраве в България, а именно: през 2020 г. са извършени 15 000 психиатрични прегледа по-малко в сравнение с 2019 г., но затова пък през 2021 г. прегледите са 25 000 повече от тези през 2019 г.

През 2023 г. са регистрирани 13 897 психични и поведенчески разстройства, от които 2 837 са новооткрити. Показателят болестност е 32,00 на 1000 души при заболеваемост – 6,53 на 1000 души.

През 2022 г. са регистрирани 18 474 психични и поведенчески разстройства, от които 2 473 са новооткрити. Показателят болестност е 42,90 на 1000 души при заболеваемост – 5,74 на 1000 души.

През 2021 г. са регистрирани 13 165, от които 2 128 са новооткрити. Показателят болестност е 29.5 на 1000 души при заболеваемост – 4.54 на 1000 души.

През 2020 г. са регистрирани 17 317, от които 2 843 са новооткрити. Показателят болестност е 36.80 на 1000 души при заболеваемост – 6.05 на 1000 души.

През 2019 г. са регистрирани 27 782 от които 4730 са новооткрити. Показателят болестност е 64.4 на 1000 души при заболеваемост – 10.07 на 1000 души.

През 2020 г. беше разработена Национална стратегия за психично здраве на гражданите на Република България 2021 – 2030 г. https://www.mh.government.bg/bg/search/?q=%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE+%D0%B7%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5

В Стратегията са записани следните проблеми за разрешаване:

• Липса на единна информационна система в здравеопазването и условия за интегрирани грижи.

• За здравеопазване държавата отделя до 5 % от БВП (под 5,5 млн. Евро). От тях едва 2 % е бюджета за психиатрично здравеопазване (изключват се социалните и резидентни услуги).

• Липса на унифициран и устойчив регламент за финансиране: исторически бюджет за ДПБ; Методика за отделения при МБАЛ, ЦПЗ; намаляващо съучастие на общинските бюджети.

• Отделенията към УМБАЛ и МБАЛ се финансират чрез методика на субсидиране, която представлява тежест за управлението на съответното лечебно заведение. Това ограничава възможностите за разкриване на места за лечение в общността.

• Липса на стандарт за остойностяване на високоспециализираните дейности.

• Липса на договори с НЗОК за високоспециализирани дейности.

• Затруднен достъп до психиатрични услуги в условията на спешност поради усложнена нормативна процедура.

• Няма финансиране за дългосрочно, недоброволно лечение.

Рискови фактори, влияещи върху здравето на населението в област Варна. Начин на живот

Основна част от причините за умиранията и влошеното здраве на населението се коренят в нездравословния начин на живот. В тази група се включват основни поведенчески фактори, психологически и социални фактори. В рисковата констелация на населението у нас съществено значение имат следните фактори, свързани със стила и начина на живот:

- ***Тютюнопушенето*** е причина за рака на белия дроб, редица други онкологични заболявания, хронични заболявания на белия дроб, на сърдечно-съдовата система, и има доказана причинна връзка с атеросклерозата. Съгласно оценките на Световната банка цената, която плаща здравната система на дадена държава за последствията за здравето от употребата на тютюневи изделия, съставлява между 0.1% и 1.1% от брутния вътрешен продукт в различните страни.
- ***Нерационалното хранене*** − с него са свързани много случаи на заболявания от ИБС, МСБ, диабет, затлъстяване, артериална хипертония,

онкологични заболявания и други. Важно значение има повишената консумация на сол, на животински мазнини, прости „бързи" въглехидрати, добавки, консерванти, преработени храни, fast food, хранене извън дома, намалената консумация на пресни плодове и зеленчуци. Хранителният модел на българина остава небалансиран, с висок дял на наситени мазнини, захар и сол.

- ***Злоупотребата с алкохол*** е рисков фактор за артериална хипертония, мозъчен инсулт, рак на устната кухина, фаринкса, ларинкса, хранопровода, инциденти и травми, чернодробна цироза, може да увреди половата функция, нервната система и др.
- ***Злоупотреба с наркотици*** е сериозен рисков фактор с тежки последици за индивида, семейството и обществото, който довежда до понижаване качеството на живота, преждевременна смърт (инфекции, СПИН, хепатит, предозиране), деформирани семейни отношения и хроничен стрес за членовете на семейството, престъпност, понижаване на интелектуалния потенциал, увреждане на генетичния фонд.
- ***Ниската двигателна активност*** увеличава риска от възникване на сърдечно-съдови заболявания (артериална хипертония, исхемична болест на сърцето, мозъчно-съдова болест), диабет, затлъстяване.
- ***Психосоциалният стрес*** повишава значително риска от появяване на артериална хипертония, атеросклероза, миокардни увреждания, внезапна сърдечна смърт, диабет, астма и редица психосоматични заболявания.

Притеснително е нарастването на броя на подрастващите, изложени на изброените рискови фактории.

2. Икономически и социални фактори

Състоянието на здравето в голяма степен предопределя възможностите за социална и трудова активност. От друга страна, здравето на населението е под влияние на всички многочислени аспекти на достигнатото качество на живот, вкл. размер на доходите, ниво на образование, качество на околната среда, жилищни условия, условия на труд, социално обслужване и т.н.

Стратегическа цел на националната здравна политика е подобряване на здравето на населението.

Измерители на здравето на нацията са демографските процеси, заболеваемостта, факторите на риска за здравето.

Промените във възрастовата структура на населението оказват съществено влияние върху показателите на обществено здраве, особено върху общите коефициенти на раждаемост, смъртност и болестност и в крайна сметка върху здравните потребности на населението.

III. Състояние на системата за медицинска помощ

1. Първична извънболнична медицинска помощ.

Първичната извънболнична медицинска помощ се осъществява от амбулатории – индивидуални и групови практики за медицинска и дентална помощ.

Осигуреност на населението с ОПЛ по данни от РЗОК – Варна, съответствие с НЗК 2018 г.:

- показател – ОПЛ на 10 000 души
- **за областта – 6,33**
- **по общини:**

Общини	**Население към 31.12.2023 г.**	**Общопрактикуващи лекари към 31.12.2023 г. сключили договор НЗОК**	**Осигуреност на 10 000 души**
Аврен	8188	4	4,89
Аксаково	19294	7	3,63
Белослав	9519	7	7,35
Бяла	3284	2	6,09
Варна	323386	205	6,34
Ветрино	4929	3	6,09
Вълчи дол	7391	8	10,82
Девня	7143	6	8,40
Долни чифлик	15432	8	5,18
Дългопол	11637	5	4,30
Провадия	17655	12	6,80
Суворово	6333	5	7,90
Варненска област	434191	275	6,33

Забележка: *Данните за брой общопрактикуващи лекари към 31.12.2023 г., сключили договор с НЗОК са получени от РЗОК*

1. Общ брой ОПЛ /титуляри на практика/ - 328 броя титуляри, работещи в 294 лечебни заведения за първична медицинска помощ;
    - Индивидуални практики – 269 броя;
    - Групови практики – 25 броя, с общо 59 броя съдружници /титуляри/;
2. ОПЛ /титуляри на практика/, придобили специалност по „Обща медицина“ към настоящия момент – 194 броя;

3. ОПЛ с призната специалност „Вътрешни болести“, „Педиатрия“ и „Спешна медицина“, които имат права по § 95 от преходните и заключителни разпоредби към Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето /ДВ. бр. 41/2009 г., в сила от 02.06.2009 г./ - 90 броя.
4. ОПЛ /титуляри на практика/ без придобита специалност по “Обща медицина” – 44 броя. От тях:
    - зачислени за специализация по „Обща медицина” – 24 броя;
    - незачислени за специализация по „Обща медицина” – 20 броя;
5. ОПЛ /титуляри на практика/, попадащи в хипотезата на § 6, ал.2 от Преходните и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за лечебните заведения (обн. - ДВ, бр. 42 от 2019 г., в сила от 4.06.2019 г.) и подадени за заличаване от регистъра, воден в ИАМН по чл. 41 от Закона за лечебните заведения – 13 броя индивидуални практики за първична медицинска помощ;

Забележка: Към този момент посочените в т. 5 13 броя индивидуални практики за първична медицинска помощ, чийто управители попадат в хипотезата на § 6, ал.2 от Преходните и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за лечебните заведения (обн. - ДВ, бр. 42 от 2019 г., в сила от 4.06.2019 г.) не са заличени от регистъра, воден в ИАМН по чл. 41 от Закона за лечебните заведения.

Извършени прегледи за 2023 г.

Извършени прегледи	**Брой**
Проф. преглед 0-1 г.	32 659
Проф. преглед 1-2 г.	11 801
Проф. преглед 2-7 г.	31 722
Проф. преглед 7-18 г.	43 962
Брой прегледи на Бременни	22
ОБЩО Посещения на диспансеризирани при ОПЛ ЗЗОЛ	285 220
Проф.преглед над 18 г.	150 056
Брой други прегледи	1 157 483
Общ брой прегледи	**1 712 925**
Средно месечен брой ЗЗОЛ	**385 245**

Забележка: *Данните са получени от РЗОК*

Забележка:

Посочената дейност на ОПЛ е заплатената през 2023 г. с отчетните периоди от XII.2022 г. до XI.2023 г. вкл.

Брой други прегледи не са обвързани с пряко заплащане, тъй като се включват в съответното капитационно заплащане - за брой регистрирани в пациентската листа ЗЗОЛ.

В извършената и заплатена дейност ОПЛ са отчетели също: инцидентни прегледи на ЗОЛ от друг здравен район - **787 бр.**; имунизации 0-18г. – **47 259 бр.**; имунизации на лица над 18 г. – **13 614 бр.**

Изводи:

Наблюдава се концентриране на ОПЛ в големите населени места – центрове на общини, като голяма част от тях са избрани от пациенти от отдалечени села, разположени на голяма територия. Това е предпоставка за ненавременно оказване на медицинска помощ и създава неравнопоставеност и затруднен достъп до ОПЛ на селското население в сравнение с градското. Специалността Обща медицина обаче е от изключително значение за осъществяването на първична медицинска помощ, която е основата на здравната система, тъй като амбулатория за първична медицинска помощ към момента може да бъде разкривана само от лекари с придобита специалност Обща медицина или от специализанти по Обща медицина. Според НЗК 2018 потребностите от специалисти по Обща медицина са 315. Към 31.12.2023 г. общият брой на практикуващите ОПЛ, сключили договор с НЗОК е 275 души, което показва, че потребностите не са напълно задоволени.

Лечебни заведения за първична извънболнична медицинска и дентална помощ на територията на област Варна към 31.12…… г. (тригодишен период)

Видове ЛЗ	2021 г.	2022 г.	2023 г.
АИП ПМП	304	303	296
АИП ПДП	574	580	582
АГП ПМП	23	24	25
АГП ПДП	59	63	64

***Забележка**: данните са получени от водения в ИАМН регистър на ЛЗ за извънболнична помощ*

1. **Специализирана извънболнична медицинска помощ**

Към 31.12.2023 г. специализираната извънболнична медицинска помощ в област Варна се осъществява от 701 лечебни заведения, от които:

- 10 – Диагностично консултативни центрове (ДКЦ);
- 94 – Медицински центрове (МЦ);
- 7 – Медико-дентални центрове (МДЦ);
- 10 – Дентални центъра (ДЦ);
- 30 – Групови практики за специализирана медицинска помощ (АГП СМП);
- 398 – Индивидуални практики за специализирана медицинска помощ (АИП СМП);

- 10 – Индивидуални практики за специализирана дентална помощ (АИП СДП);
- 1 – Групова практика за специализирана дентална помощ (АГП СДП);
- 113 – Самостоятелни медико-технически лаборатории (СМТЛ);
- 20 – Самостоятелни медико-диагностични лаборатории (СМДЛ);
- 8 – Хосписа.

На територията на област Варна броят на разкритите амбулатории за здравни грижи е:

- 7 бр. индивидуални практики за здравни грижи;
- 3 бр. групови практики за здравни грижи.

Налице е неравномерно разпределение на лечебните заведения за специализирана извънболнична помощ, които са съсредоточени главно в областния град Варна и са недостатъчни в по-малките населени места. Това принуждава пациентите от малките общини да пътуват за извършване на специализирани изследвания и консултации.

Лечебни заведения за специализирана извънболнична медицинска и дентална помощ на територията на област Варна към 31.12. …… г. (тригодишен период)

Видове ЛЗ	2021 г.	2022 г.	2023 г.
АИП СМП	403	404	398
АИП СДП	9	10	10
АГП СМП	30	30	30
АГП СДП	1	1	1
МЦ	95	96	94
МДЦ	8	7	7
ДКЦ	10	10	10
ДЦ	10	10	10
СМДЛ	19	19	20
СМТЛ	107	110	113
ОБЩО:	**692**	**697**	**693**

***Забележка**: данните са получени от водения в ИАМН регистър на ЛЗ за извънболнична помощ*

Лечебни заведения за специализирана извънболнична медицинска и дентална помощ по общини към 31.12.2023 г.

Община	АИП СМП	АИП СДП	АГП СМП	АГП СДП	МЦ	МДЦ	ДКЦ	ДЦ	СМДЛ	СМТЛ	Хосписи
Аврен					1						
Аксаково	4				1						2
Белослав	2				1					1	
Бяла	1										
Варна	357	10	30	1	84	7	9	10	19	110	6
Ветрино											
Вълчи дол	7										
Девня	4						1				

Долни чифлик					1						
Дългопол	2				2						
Провадия	20				4				1	2	
Суворово	1										

***Забележка**: данните са получени от водения в ИАМН регистър на ЛЗ за извънболнична помощ*

Изпълнение на здравната карта за област Варна по видове специалности – за 2023 г. (сключили договор с НЗОК)

Специалност	Национална здравна карта	Брой специалисти в ИБМП, сключили договор с РЗОК Варна
АКУШЕРСТВО И ГИНЕКОЛОГИЯ	57	76
АНЕСТЕЗИОЛОГИЯ И ИНТЕНЗИВНО ЛЕЧЕНИЕ	11	0
ВЪТРЕШНИ БОЛЕСТИ	24	19
ГАСТРОЕНТЕРОЛОГИЯ	14	18
ЕНДОКРИНОЛОГИЯ И БОЛЕСТИ НА ОБМЯНАТА	36	37
ИНФЕКЦИОЗНИ БОЛЕСТИ	6	1
КАРДИОЛОГИЯ	60	77
КЛИНИЧНА АЛЕРГОЛОГИЯ	8	8
КЛИНИЧНА ТОКСИКОЛОГИЯ	2 за СИР	1
КЛИНИЧНА ХЕМАТОЛОГИЯ	5	5
КОЖНИ И ВЕНЕРИЧЕСКИ БОЛЕСТИ	30	29
МЕДИЦИНСКА ОНКОЛОГИЯ	3	1
МЕДИЦИНСКА ПАРАЗИТОЛОГИЯ	6	2
НЕРВНИ БОЛЕСТИ	47	57
НЕФРОЛОГИЯ	10	15
ОРТОПЕДИЯ И ТРАВМАТОЛОГИЯ	31	43
ОЧНИ БОЛЕСТИ	35	58
ПНЕВМОЛОГИЯ И ФТИЗИАТРИЯ	14	19

ПСИХИАТРИЯ	27	23
РЕВМАТОЛОГИЯ	7	12
УРОЛОГИЯ	10	19
УШНО-НОСНО-ГЪРЛЕНИ БОЛЕСТИ	30	39
ФИЗИКАЛНА И РЕХАБИЛИТАЦИОННА МЕДИЦИНА	14	29
ГРЪДНА ХИРУРГИЯ	5 за СИР	5
НЕВРОХИРУРГИЯ, СЪДОВА ХИРУРГИЯ, АНГИОЛОГИЯ	17 за СИР	13
ХИРУРГИЯ	46	41
ПЕДИАТРИЯ	80	42
ДЕТСКА ГАСТРОЕНТЕРОЛОГИЯ	3 за СИР	3
ДЕТСКА ЕНДОКРИНОЛОГИЯ И БОЛЕСТИ НА ОБМЯНАТА	5 за СИР	1
ДЕТСКА КАРДИОЛОГИЯ	7 за СИР	4
ДЕТСКА КЛИНИЧНА, ХЕМА-ТОЛОГИЯ И ОНКОЛОГИЯ	3 за СИР	0
ДЕТСКА НЕВРОЛОГИЯ	3 за СИР	3
ДЕТСКА НЕФРОЛОГИЯ	3 за СИР	3
ДЕТСКА ПНЕВМОЛОГИЯ И ФТИЗИАТРИЯ	5 за СИР	4
ДЕТСКА ПСИХИАТРИЯ	6 за СИР	3
ДЕТСКА РЕВМАТОЛОГИЯ	4 за СИР	2
ДЕТСКА ХИРУРГИЯ	3 за СИР	2
ОБЩО:	677	714

Забележка: *данните са получени от РЗОК. СИР – Североизточен район (Варна, Добрич, Търговище, Шумен)*

Посещения в амбулаторията при специалисти през 2023 г.

Област Варна	**ОБЩО**					
	Посещения в амбулаторията					**на 1 жител**
	Всичко	**деца до 17 г.**	**в това число**			
			профилактични	**от тях деца до 17 г.**	**Посещения по домовете**	
Лекари	1094063	162910	34059	5117	753	2,52

Акушерство и гинекология	105046	1345	10321	82	3	0,24
Вътрешни болести	27284	700	3123	0	0	0,06
Гастроентерология	36598	507	0	0	0	0,08
Ендокринология и болести на обмяната	43013	140	115	0	5	0,10
Инфекциозни болести	3715	115	0	0	0	0,01
Кардиология	104994	731	1213	0	64	0,24
Клинична алергология	5596	1692	0	0	0	0,01
Клинична токсикология	0	0	0	0	0	0,00
Клинична хематология	7283	92	0	0	0	0,02
Кожни и венерически болести	47977	9175	0	0	232	0,11
Лъчелечение	67	0	0	0	0	0,00
Медицинска онкология	1512	57	0	0	0	0,00
Нуклеарна медицина	0	0	0	0	0	0,00
Неврохирургия	3462	49	0	0	5	0,01
Нервни болести	88094	1095	4768	0	176	0,20
Нефрология	16890	3022	0	0	0	0,04
Ортопедия и травматология	72493	7788	348	1	153	0,17
Очни болести	169357	24271	5857	916	4	0,39
Педиатрия	77193	76028	3428	3428	0	0,18
Пневмология и фтизиатрия	23699	3220	917	0	12	0,05
в т.ч.: Бронхология	0	0	0	0	0	0,00
Психиатрия	23135	1291	268	0	8	0,05
в т.ч.: Наркология	998	0	31	0	0	0,00
Съдебна психиатрия	0	0	0	0	0	0,00
Ревматология	10214	18	0	0	4	0,02
Съдебна медицина и деонтология	0	0	0	0	0	0,00
Урология	25298	1110	304	0	0	0,06

Ушно-носно-гърлени болести	77110	24331	1567	0	5	0,18
Физикална и рехабилитационна медицина	56644	3065	0	0	1	0,13
Хирургия	44186	1942	679	276	76	0,10
Други специалности	23203	1126	1151	414	5	0,05

Забележка: *Данните са получени след обработка на годишните статистически отчети на НЦОЗА за ЛЗ за извънболнична помощ*

Изводи:

За 2023 г. в област Варна има общо 1 094 063 посещения при специалисти, което е 2,52 посещения на 1 жител от населението. Извършените профилактични прегледи са 34 059 бр.

С най-висока степен на посещаемост са специалистите по очни болести – 169 357 прегледа или 0,39 прегледа на 1 жител.

На второ място са специалистите по кардиология с 104 994 прегледа или 0,24 на 1 жител и специалистите по акушерство и гинекология – 105 046 или 0,24 на 1 жител.

На трето място са специалистите по нервни болести с 88 094 прегледа – 0,20 на 1 жител.

На четвърто място са специалистите по Ушно-носно-гърлени болести с 77 110 прегледа или 0,18 на 1 жител.

Следва да се има предвид, че все още обемът и структурата на посещаемостта към специалисти в извънболничната помощ по специалности са в зависимост не само от здравно-демографската характеристика и здравни потребности на населението, но и от осигуреността със съответните специалисти.

2. Болнична медицинска помощ

Осигуреност с легла

Лечебните заведения за болнична помощ на територията на областта са 20 бр.

СБАЛДБ „Д-р Лисичкова“ ЕООД преустанови дейност от 01.08.2022 г. за неопределен период от време поради недостиг на медицински специалисти. По същата причина „МБАЛ Девня“ ЕООД не използва всички разкрити 60 бр. легла, а само 25 бр. от тях.

Лечебни заведения в област Варна

Видове заведения	2021 г.		2022 г.		2023 г.	
	Брой	Легла	Брой	Легла	Брой	Легла
Лечебни заведения за болнична помощ-всичко	**19**	**3 017**	**20**	**3 217**	**20**	**3 263**
Публични лечебни заведения	**11**	**2 593**	**11**	**2 628**	**11**	**2 628**
Многопрофилни болници	6	**2 082**	6	**2 117**	6	**2 117**
Многопрофилна болница за активно лечение	6	2 082	6	2 117	6	2 117

Специализирани болници	**5**	**511**	**5**	**511**	**5**	**511**
Специализирана болница за активно лечение	4	361	4	361	4	361
Специализирана болница за продължително лечение и рехабилитация	1	150	1	150	1	150
Частни лечебни заведения	**8**	**424**	**9**	**589**	**9**	**635**
Многопрофилни болници	**2**	**172**	**2**	**187**	**2**	**203**
Многопрофилна болница за активно лечение	2	172	2	187	2	203
Специализирани болници	**6**	**252**	**7**	**402**	**7**	**432**
Специализирана болница за активно лечение	5	132	5	132	5	132
Специализирана болница за рехабилитация	1	120	2	270	2	300

Забележка: *Данните са получени след обработка на годишните статистически отчети на НЦОЗА за ЛЗ за болнична помощ*

Легла в лечебните заведения за болнична помощ по видове към 31.12.2023 г.

Видове легла	**2023 г.**		
	Брой използвани легла към 31.12.2023	**Осигуреност на 10 000**	**Относителен дял (%)**
Общо	**3183**	73,31	100,00
За активно лечение	**2443**	56,27	76,75
Интензивни	**120**	3,09	3,77
Акушеро-гинекологични	**196**	4,51	6,16
Асистирана репродукция	**0**	0,00	0,00
Гинекология	**70**	1,61	2,20
Патологична бременност	**18**	0,41	0,57
Родилни	**108**	2,49	3,39
Педиатрични	**252**	5,80	7,92
Детска гастроентерология	**0**	0,00	0,00
Детска ендокринология и болести на обмяната	**0**	0,00	0,00
Детска кардиология	**0**	0,00	0,00
Детска клинична хематология и онкология	**20**	0,46	0,63
Детска нефрология и хемодиализа	**0**	0,00	0,00
Детска пневмология и фтизиатрия	**2**	0,05	0,06
Детска ревматология	**5**	0,12	0,16

Неонатология	**105**	2,42	3,30
Педиатрия	**120**	2,76	3,77
Терапевтични	**1087**	25,04	34,15
Вътрешни болести	**60**	1,38	1,89
Гастроентерология	**125**	2,88	3,93
Ендокринология и болести на обмяната	**38**	0,88	1,19
Инфекциозни болести	**70**	1,61	2,20
в т.ч. COVID-19 инфекция	**0**	0,00	0,00
Кардиология	**138**	3,18	4,34
Клинична алергология	**0**	0,00	0,00
Клинична имунология	**0**	0,00	0,00
Клинична токсикология	**15**	0,35	0,47
Клинична хематология	**102**	2,35	3,20
Кожни и венерически болести	**8**	0,18	0,25
Лъчелечение	**37**	0,85	1,16
Медицинска онкология	**142**	3,27	4,46
Нервни болести	**148**	3,41	4,65
Нефрология	**44**	1,01	1,38
Нуклеарна медицина	**2**	0,05	0,06
Пневмология и фтизиатрия	**103**	2,37	3,24
в т.ч. Белодробна туберкулоза	**20**	0,46	0,63
Извънбелодробна туберкулоза	**10**	0,23	0,31
Хронични неспецифични белодробни болести	**3**	0,07	0,09
Други	**63**	1,45	1,98
Ревматология	**55**	1,27	1,73
COVID-19 инфекция*	**0**	0,00	0,00
Хирургични	**774**	17,83	24,32
Гръдна хирургия	**45**	1,04	1,41
Детска хирургия	**21**	0,48	0,66
Кардиохирургия	**36**	0,83	1,13
Лицево-челюстна хирургия	**12**	0,28	0,38
Неврохирургия	**45**	1,04	1,41
Ортопедия и травматология	**150**	3,45	4,71
Очни болести	**55**	1,27	1,73
Пластично-възстановителна хирургия	**22**	0,51	0,69
Съдова хирургия	**44**	1,01	1,38
Урология	**87**	2,00	2,73

Ушно-носно-гърлени болести	**38**	0,88	1,19
Хирургия	**219**	5,04	6,88
За дългосрочни грижи	**12**	0,28	0,38
За продължително лечение	**3**	0,07	0,09
Вътрешни болести	**0**	0,00	0,00
Кардиология	**0**	0,00	0,00
Нервни болести	**3**	0,07	0,09
Ортопедия и травматология	**0**	0,00	0,00
Пневмология и фтизиатрия	**0**	0,00	0,00
Други	**0**	0,00	0,00
За палиативни мед. грижи	**9**	0,21	0,28
За рехабилитация	**563**	12,97	17,69
Психиатрични	**165**	3,80	5,18
За активно лечение	**165**	3,80	5,18
Геронтология	**25**	0,58	0,79
Детско-юношески	**29**	0,67	0,91
Наркология	**0**	0,00	0,00
Обща психиатрия	**111**	2,56	3,49
Съдебна психиатрия	**0**	0,00	0,00
Други	**0**	0,00	0,00
За дългосрочни грижи	**0**	0,00	0,00
Геронтология	**0**	0,00	0,00
Детско-юношески	**0**	0,00	0,00
Наркология	**0**	0,00	0,00
Обща психиатрия	**0**	0,00	0,00
Съдебна психиатрия	**0**	0,00	0,00
Други	**0**	0,00	0,00

Забележка*: данните са получени след обработка на годишните отчети за болнична помощ статистически формуляр „3”-365 Б.*

Осигуреността със специализирани болнични легла е както следва:

Броят на използваните легла в лечебните заведения за болнична помощ към 31.12.2023 г. е 3 183, което е 73,31 осигуреност с легла на 10 000 души.

Леглата за активно лечение са 76.75% от общия брой на болничните легла. Това са 56,27 легла на 10 000 души.

От леглата за активно лечение с най-голям относителен дял са терапевтичните – 34.15 (25.04 на 10 000 души), след това са хирургичните – 24.32% (17.83 на 10 000 души) и педиатричните с – 7.92% (5.80 на 10 000 души).

За 2023 г. осигуреността с легла за анестезиология и интензивно лечение (интензивни легла) е 3,09 на 10 000 души и относителен дял 3,77%.

Осигуреността с легла за дългосрочни грижи е 0.28 на 10 000 души, от които леглата за палиативни медицински грижи са 0.21 на 10 000 души.

Броят на използваните легла в лечебните заведения за болнична помощ към 31.12.2022 г. е 3 137, което е 72,81 осигуреност с легла на 10 000 души.

Леглата за активно лечение са 77.37% от общия брой на болничните легла. Това са 56,33 легла на 10 000 души.

От леглата за активно лечение с най-голям относителен дял са терапевтичните – 34.65 (25.23 на 10 000 души), след това са хирургичните – 24.83% (18.08 на 10 000 души) и педиатричните с – 7.87% (5.73 на 10 000 души).

За 2022 г. осигуреността с легла за анестезиология и интензивно лечение (интензивни легла) е 3,11 на 10 000 души.

Осигуреността с легла за дългосрочни грижи е 0.28 на 10 000 души, от които леглата за палиативни медицински грижи са 0.21 на 10 000 души.

Дейност на стационарите на болничните лечебни заведени

Видове заведения	2023 г.									
	Легла (среднгодишен брой)	Постъпили болни	Изписани болни	Умрели	Преминали болни	Проведени леглодни	Използваемост на леглата (дни)	Оборот на леглата	Среден престой на 1 лекуван болен	Летали-тет (%)
ОБЩО ЛЗБП	3262	131190	128940	2368	131909	640513	196,36	40,44	4,86	1,80

***Забележка**: данните са получени след обработка на годишните отчети за болнична помощ за 2023 г.*

Дейността на лечебните заведения за болнична помощ се осъществява основно от многопрофилните болници за активно лечение (131 909 преминали болни през 2023 г., проведени леглодни – 640 513 и използваемост на леглата в дни 196,36).

Изводи:

Общият извод е, че многопрофилните болници за активно лечение осъществяват адекватна на потребностите на населението дейност. Икономическите лостове, нужни за по-нататъшното оптимизиране на дейността, осъществявана от многопрофилните болници за активно лечение са: вътрешно преструктуриране, ефективен мениджмънт и финансов контрол.

4. Спешна медицинска помощ

Структура и организация на спешната медицинска помощ в областта

ЦСМП – Варна обслужва 434 191 души население на област Варна на територия от 3 825 кв. м. Има разкрити девет ФСМП – в градовете Варна, Девня, Провадия, Долни Чифлик, Белослав, Аксаково, Дългопол, Вълчи дол и Бяла. През 2023 г. общия брой обслужени пациенти е бил 50 428.

В общините Аврен, Ветрино и Суворово няма разкрити филиали. Населението там се обслужва от най-близко разположените филиали, но съществуват проблеми, свързани

с отдалеченост, труднодостъпност, недобри транспортни комуникации, трудности в обслужването през зимния период.

Филиали на ЦСМП са необходими и в курортните комплекси през активния летен сезон, тъй като населението там се увеличава, а няма лечебни заведения, които да оказват 24-часова спешна медицинска помощ.

Дейност ЦСМП – Варна за 2023 г.

Показател	Брой
Амбулаторни прегледи	7 803
Изпълнени повиквания - общо, от тях: - за спешна медицинска помощ - за санитарен транспорт (изпълнени искания за превоз на републикански консултанти)	45 530 43 986 83
Общ брой обслужени лица	50 428
Персонал – общ брой, от тях – лекари - фелдшери - медицински сестри - акушерки	390 113 38 48 20
Транспортни средства - в т.ч. в движение	38 22

***Забележка**: данните са получени след обработка на отчетите на ЦСМП.*

Дейност на спешните отделения към болнични лечебни заведения

На територията на област Варна има три многопрофилни лечебни заведения за болнична помощ с разкрито Мултипрофилно спешно отделение – УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД, МБАЛ „Света Анна“ АД и МБАЛ Варна към ВМА София.

Дейността за 2023 г. на спешните отделения на тези болници е следната:

Обслужени лица – 110 957
От тях: хоспитализирани – 37 461

Анализът на състоянието, организацията и дейността на системата за спешна медицинска помощ показва редица съществени проблеми, които трябва да бъдат решени. Не е изпълнена целта за ясно дефиниране на функциите и задълженията на системата за спешна медицинска помощ. Поради затруднения в достъпа на пациентите до ОПЛ нараства търсенето на медицинска помощ в ЦСМП и Спешните отделения. Това се наблюдава особено в по-малките и отдалечените населени места. За определен контингент от населението – с нарушени здравноосигурителни права, от етнически малцинства, социално-слаби и др. системата на спешната помощ се оказва удобна, а в някои случаи и единствена алтернатива за получаване на медицинска помощ.

Налице са множество пропуски в системата за спешна медицинска помощ в България, което означава, че предоставянето на услугите в страната не е на ниво навсякъде и често е бавно. Някои сгради са в лошо състояние и разполагат със запас от остарели материали и оборудване, които не отговарят на изискванията на съвременните европейски здравни услуги за спешна помощ.

В тази връзка Министерството на здравеопазването, в качеството си на конкретен бенефициент, изпълнява Голям инвестиционен проект BG16RFOP001-4.001-0001 "Подкрепа за развитие на системата за спешна медицинска помощ", по процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG16RFOP001-4.001 „Регионална здравна инфраструктура“ в рамките на Приоритетна ос 4 „Регионална здравна инфраструктура“, финансиран по Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 . с начало на проекта: 23.10.2018 г. и продължителност**:** до 23.12.2023 г. и общ бюджет: 163 897 815.62 лв.

Основната цел на проекта е обновяване и модернизация на сградния фонд и оборудването в системата на спешната помощ на територията на цялата страна - спешните отделения на 34 лечебни заведения за болнична помощ, 27 Центъра за спешна медицинска помощ (ЦСМП) и разкритите към тях 170 филиали (ФСМП) и 6 изнесени екипа.

В изпълнение на проекта ще бъде осигурен качествен, равнопоставен и навременен достъп до услугите на спешна медицинска помощ (СМП) на гражданите на Република България и пребиваващи на нейната територия в изпълнение на стратегическите насоки и цели на Националната здравна стратегия 2020, Концепцията за развитие на системата за спешна медицинска помощ в Република България 2014-2020 г. и Националната здравна карта.

IV. Осигуреност на регионалната здравна мрежа с човешки ресурси

Медицински персонал в лечебните заведения в област Варна към 31.12.2023 г.

Вид лечебно заведение	Брой отчетени единици	Персонал в лечебните заведения						
		Физически лица						
		Общо	На основен трудов договор	Лекари на основен трудов договор	Лекари по дентална медицина на основен трудов договор	Фармацевти на основен трудов договор	Медицински специалисти по здравни грижи на основен трудов договор	Друг персонал на основен трудов договор
ЛЗБП	19	**4 796**	**4 547**	**1 180**	**1**	**21**	**1 608**	**1 737**
МЦ	50	1 331	855	289			215	351
Дентален център	7	213	190	0	64		31	95

Медико-дентален център	4	567	538	12	60		27	439
ДКЦ	9	666	465	155			157	153
СМДЛ	16	457	401	46			216	139
СМТЛ	44	236	226				170	56
АИП ПМП и АГП ПМП	212	410	342	274			57	38
АИП СМП и АГП СМП	77	72	66	50			10	6
ПРАКТИКИ ЗА ДЕНТАЛНА ПОМОЩ	311	615	380		240		49	90
Други здравни заведения	13	3 101	2 688	391	104	33	774	1 386
Общо:	**762**	**12464**	**10698**	**2397**	**469**	**54**	**3314**	**4490**

Забележка: *Данните са получени след обработка на Годишен отчет 03010 – „3 – Здравно заведение" и Годишните статистически отчети за 2023 г.*

Лекари в област Варна по специалности – общо

Видове специалности	2021 г.		2022 г.		2023 г.	
	Брой	На 10 000 от населението	Брой	На 10 000 от населението	Брой	На 10 000 от населението
Лекари - всичко	**2 378**	**50,75**	**1 350**	**31,33**	**1 536**	**35,38**
Акушерство и гинекология	102	2,18	104	2,41	102	2,35
Ангиология	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Анестезиология и интензивно лечение	99	2,11	96	2,23	93	2,14
Вътрешни болести	37	0,79	37	0,86	31	0,71
Гастроентерология	33	0,70	32	0,74	29	0,67
Гериатрична медицина	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Гръдна хирургия	11	0,23	10	0,23	10	0,23
Детска гастроентерология	3	0,06	3	0,07	3	0,07
Детска ендокринология и болести на обмяната	7	0,15	6	0,14	6	0,14
Детска кардиология	4	0,09	3	0,07	2	0,05
Детска клинична хематология и онкология	6	0,13	5	0,12	4	0,09
Детска неврология	3	0,06	3	0,07	3	0,07
Детска нефрология и хемодиализа	3	0,06	3	0,07	2	0,05
Детска пневмология и фтизиатрия	3	0,06	3	0,07	3	0,07
Детска психиатрия	3	0,06	3	0,07	4	0,09
Детска ревматология	3	0,06	2	0,05	2	0,05

Детска хирургия	3	0,06	5	0,12	4	0,09
Ендокринология и болести на обмяната	24	0,51	27	0,63	26	0,60
Инфекциозни болести	11	0,23	11	0,26	7	0,16
Кардиология	81	1,73	78	1,81	90	2,07
Кардиохирургия	5	0,11	5	0,12	5	0,12
Клинична алергология	2	0,04	5	0,12	3	0,07
Клинична вирусология	4	0,09	4	0,09	4	0,09
Клинична имунология	4	0,09	4	0,09	4	0,09
Клинична лаборатория	39	0,83	37	0,86	44	1,01
Клинична микробиология	16	0,34	16	0,37	16	0,37
Клинична токсикология	1	0,02	1	0,02	0	0,00
Клинична фармакология и терапия	0	0,00	0	0,00	1	0,02
Клинична хематология	16	0,34	12	0,28	13	0,30
Кожни и венерически болести	32	0,68	34	0,79	32	0,74
Лицево-челюстна хирургия	4	0,09	4	0,09	4	0,09
Лъчелечение	7	0,15	6	0,14	6	0,14
Медицинска генетика	4	0,09	4	0,09	6	0,14
Медицинска онкология	11	0,23	11	0,26	12	0,28
Медицинска паразитология	7	0,15	7	0,16	9	0,21
Неврохирургия	11	0,23	13	0,30	15	0,35
Неонатология	13	0,28	12	0,28	12	0,28
Нервни болести	68	1,45	61	1,42	61	1,40
Нефрология	26	0,55	24	0,56	28	0,64
Нуклеарна медицина	4	0,09	4	0,09	4	0,09
Образна диагностика	65	1,39	63	1,46	61	1,40
Обща и клинична патология	24	0,51	23	0,53	23	0,53
Обща медицина	197	4,20	197	4,57	194	4,47
Ортопедия и травматология	51	1,09	50	1,16	50	1,15
Очни болести	76	1,62	81	1,88	79	1,82
Педиатрия	70	1,49	66	1,53	68	1,57
Пластично-възстановителна и естетична хирургия	0	0,00	0	0,00	1	0,02
Пневмология и фтизиатрия	29	0,62	28	0,65	31	0,71
Професионални болести	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Психиатрия	35	0,75	34	0,79	32	0,74
Ревматология	13	0,28	12	0,28	13	0,30
Спешна медицина	7	0,15	3	0,07	8	0,18
Спортна медицина	0	0,00	1	0,02	1	0,02
Съдебна медицина и деонтология	8	0,17	8	0,19	7	0,16
Съдебна психиатрия	1	0,02	1	0,02	1	0,02
Съдова хирургия	15	0,32	14	0,32	13	0,30
Трансфузионна хематология	6	0,13	4	0,09	8	0,18
Урология	32	0,68	36	0,84	32	0,74

Ушно-носно-гърлени болести	49	1,05	44	1,02	45	1,04
Физикална и рехабилитационна медицина	39	0,83	38	0,88	35	0,81
Хирургия	75	1,60	72	1,67	72	1,66
Епидемиология на инфекциозните болести	70	1,49	6	0,14	6	0,14
Икономика на здравеопазването	6	0,13	0	0,00	0	0,00
Патофизиология	0	0,00	4	0,09	3	0,07
Радиобиология	5	0,11	0	0,00	0	0,00
Социална медицина и здравен мениджмънт	0	0,00	8	0,19	5	0,12
Токсикология	9	0,19	0	0,00	0	0,00
Трудова медицина	0	0,00	8	0,19	6	0,14
Хранене и диетика	7	0,15	4	0,09	5	0,12

Забележка: *Данните са получени от Национален център по обществено здраве и анализи /НЦОЗА/*
(Данните не включват показатели от МБАЛ Варна към ВМА и МИ на МВР – София, филиал Варна)*

Осигуреност с медицински специалисти в областта

Развитието и управлението на човешките ресурси имат решаваща роля за ефективното функциониране на здравната система в област Варна.

В нея са ангажирани голям брой медицински специалисти – лекари, лекари по дентална медицина, фармацевти, медицински специалисти по здравни рижи - медицински сестри, акушерки, рехабилитатори, зъботехници и др., както и немедицински специалисти.

Подготовката на медицинските кадри е основен въпрос, от който зависи осигуряването на достъп до медицинска помощ и нейното качество.

Специалности с добра осигуреност със специалисти:

Съгласно заложените в Национална здравна карта 2018 г. потребности от специалисти за област Варна и предвид броя на лекарите със съответната придобита специалност, област Варна е с добра осигуреност със следните специалисти: Акушерство и гинекология, Анестезиология и интензивно лечение, Вътрешни болести, Кардиология, Нервни болести, Образна диагностика, Ортопедия и травматология, Очни болести, Педиатрия, Физикална и рехабилитационна медицина, Хирургия.

Дефицитни за областта специалности:

- ✓ „Клинична имунология‘;
- ✓ „Оперативно зъболечение и ендодонтия“, „Орална хирургия“, „Пародонтология и заболявания на оралната лигавица“ – поради липсата на нормативна уредба (медицински стандарти), регламентиращи вида и обхвата на денталните дейности, които могат да извършват денталните лекари без придобита специалност и тези със специалност „Обща дентална медицина“, всички практикуващи дентални лекари без придобита специалност извършват дейности от областта на специалностите „Детска дентална медицина“, „Обща дентална

медицина“, „Ендодонтия“, „Орална хирургия“, „Пародонтология“, „Протетична дентална медицина“.

✓ Със силно изразен дефицит за област Варна са почти всички специалности за лица с професионална квалификация по медицинска професия от професионално направление "Здравни грижи".

Възрастови аспекти на специалистите на територията на областта

- специалности с по-изразено застаряване:

Вътрешни болести, Детска ревматология, Клинична алергология, Медицинска онкология, Педиатрия, Ревматология, Трансфузионна хематология;

- специалности с по-благоприятна възрастова структура:

Анестезиология и интензивно лечение, Гастроентерология, Детска гастроентерология, Детска ендокринология и болести на обмяната, Детска нефрология и хемодиализа, Детска пневмология и фтизиатрия, Детска психиатрия, Ендокринология и болести на обмяната, Кардиология, Лъчелечение, Ортопедия и травматология, Очни болести, Пластично-възстановителна и естетична хирургия, Съдова хирургия, Урология.

Финансиране на дейностите в здравеопазването на област Варна*

От 2023 г. РЗИ-Варна не събира и обработва данни за приходите от НЗОК, МЗ, община и други приходи) както и данни за разделно отчитане на разходите на публичните лечебни заведения за болнична помощ.

Разпределение на средствата за здравеопазване между отделните видове медицинска помощ

Разпределение	2022 г.	2023 г.
Болнична помощ	235 958 907 лв.	278 284 807 лв.
Извънболнична помощ	85 513 048 лв.	96 593 809 лв.
Други: ДМСГД, делегираните от държавата дейности на общините, лекарствата, платени от РЗОК на аптеките и др.	68 607 981 лв.	82 196 455 лв.
ОБЩО	**390 079 936 лв.**	**457 075 071 лв.**

Забележка: *данните са получени от РЗОК*

Анализ

Нарастването на разходите за здравеопазване е резултат от следните фактори:

- ✓ демографската ситуация (застаряване на населението);
- ✓ преобладаваща хронична патология;
- ✓ нарастваща употреба на лекарствени продукти повишено търсене на медицински услуги от населението.

SWOT анализ на състоянието на системата на здравеопазване в област Варна

Силни страни	Слаби страни
1. Добра обща осигуреност на населението с медицински персонал, лечебни заведения за извънболнична помощ и болнични легла за активно лечение, съизмерима с показателите на развитите европейски държави.	**1.** Неравномерно разпределение на структурите и ресурсите в лечебната мрежа. Недостатъчен брой легла за долекуване и продължително лечение.
2. Функционираща социална здравно осигурителна система, регламентираща правото на равен достъп до основен пакет здравни дейности.	**2.** Недостатъчно финансова обезпеченост на здравните дейности – малък дял от БВП.
3. По-лесен достъп на пациентите до специализирана извънболнична и болнична помощ, в сравнение с другите европейски страни.	**3.** Затруднения при достъпа до първични здравни грижи, особено за живеещите в малки населени места и за определени рискови групи от населението.
4. Основен принцип на финансиране на лечебните заведения на базата на обем осъществени дейности.	**4.** Липса на въведени съвременни системи за остойностяване и оценка на качеството на здравните услуги. Недофинансиране на ЛЗБП от НЗОК.
5. Гарантиран от държавата достъп на гражданите до медицинска помощ извън системата на здравното осигуряване – спешна медицинска помощ, осигуряване на лекарствени продукти за интензивно лечение при животозастрашаващи кръвоизливи, дневно стационарно и стационарно с непрекъснат 24-часов престой лечение на пациенти с психични заболявания, амбулаторно проследяване и стационарно лечение на пациенти с активна туберкулоза и др.	**5.** Недостатъчно софтуерно и хардуерно осигуряване на информационната дейност в системата на здравеопазването.
6. Действащо законодателство, регламентиращо правата на пациентите в България.	**6.** Недостатъчно развитие на дейностите по промоция на здраве и профилактика на заболяванията, с акцент върху социално значимите заболявания.
Възможности	**Заплахи**
1. Разширяване на спектъра на финансовите източници и прогресивно увеличение на средствата за здравеопазване.	**1.** Влошаване на здравно-демографския статус на населението.
2. Интегриране на националната здравна система в рамките на европейската здравна мрежа.	**2.** Задълбочаваща се тенденция на намаление на броя на медицинските специалисти – лекари в национален мащаб и най вече на медицинските сестри. Изтичане на кадри към други страни от ЕС.
3. Възможности за подобряване на материално-техническата база и обновяване на медицинската апаратура чрез кандидатстване по проекти, финансирани от ЕС.	**3.** Липса на политически консенсус за стратегическо развитие на сектора.

4. Засилено влияние върху промените на здравеопазването и на общността.	**4.** Динамично променящо се законодателство.
5. Повишаване на здравната информираност на населението.	**5.** Възникване и разпространение на епидемии и пандемии.
6. Планиране и осигуряване на медицински специалисти по вид дейности в дългосрочен период съобразно потребностите на населението от определена здравна помощ.	**6.** Неподготвеност на системата за осигуряване на медицинска помощ и грижи за застаряващо население.
7. Развитие на дейностите, свързани с продължително лечение, рехабилитация и палиативни грижи.	**7.** Недостатъчна подготвеност на системата да реагира адекватно при евентуално възникване на екологични кризи и катастрофи.
8. Насърчаване на донорството и развитие на трансплантационната дейност.	**8.** Недостатъчна подготвеност на системата за посрещане на заплахи в резултат от миграционните процеси.

Основни недостатъци и проблеми на регионалната система за здравеопазване.

Здравословното състояние на населението в област Варна показва, че здравната политика на страната през последните десетилетия все още не води до желаните резултати. Социално-икономическото развитие в условията на прехода и свързаните с него основни детерминанти на здравето безспорно са допринесли за съществуващото състояние. Някои от негативните процеси обаче са свързани в определена степен и с недостатъци в реформата и дейността на здравната мрежа.

Необходим е по-внимателен преглед и оценка както на настоящата политика, така и на по-нататъшното развитие на реформата, с оглед подобряване здравето на населението.

Реформата в системата на здравеопазването трябва да обхване всички нива и области на действие – извънболнична помощ, спешна помощ, медико-социални услуги, лекарствоснабдяване, дейности по опазване на общественото здраве, междусекторно сътрудничество, развитие на управленския капацитет и др.

Конкретните дейности следва да съответстват на идентифицираните основни проблеми и недостатъци на системата и поставените цели, при максимално ефективно усвояване на наличните ресурси.

Основните слабости и недостатъци на системата за извънболнична помощ могат да бъдат систематизирани по следния начин:

- ✓ неравномерно териториално разпределение на лечебните заведения за извънболнична помощ, водещо до неравнопоставеност на населението по отношение на достъпа до здравни услуги;

- ✓ предимно индивидуална организация на дейността на общопрактикуващите лекари и малък относителен дял на регистрираните групови практики;

- ✓ липса на добре организирана 24-часова неотложна помощ в лечебните заведения за първична и специализирана извънболнична помощ и зачестяващи проблеми и пропуски при оказването ѝ;

- ✓ недостатъчна и често формално осъществявана дейност по промоция на здравето, профилактика и скрининг на заболяванията, диспансеризация и т.н.;

- ✓ недостатъчен брой специалисти по определени медицински специалности;

- ✓ обособяване на голям брой индивидуални специализирани практики за сметка на ДКЦ и МЦ, водещо до лоша координация и нарушаване на интегритета на лечебнодиагностичния процес;

- ✓ деквалификация и липса на ефективна система за продължаващо обучение и контрол върху качеството на специализираната медицинска дейност.

Предложения за решаване на проблемите

Регионални здравни приоритети

Извършеният анализ на здравното състояние на населението във Варна и областта и функционирането на здравната система позволява да се очертаят приоритетите и стратегическите линии за бъдещите действия и реалният шанс за постигане на икономически растеж и социално благополучие чрез оптимални инвестиции за по-добро здраве.

За изпълнението на тези цели е необходимо реализирането на следните приоритетни дейности:

1. **Обществено здравеопазване** – укрепване капацитета на общественото здравеопазване за постигане здравно благополучие на всички граждани чрез провеждане на активни, ефективни и ефикасни промотивни, профилактични, лечебни и рехабилитационни дейности с акцент към хроничните незаразни болести.

2. **Достъп до здравеопазване** – подобряване на достъпа, качеството, ефективността и контрола на медицинските дейности с цел подобряване здравето на населението.

3. **Лекарствена политика** – провеждане на ефективна лекарствена политика, въвеждане на системи за контрол на разходите за лекарства, борба с антимикробната резистентност.

4. **Човешки ресурси** – развитие на човешките ресурси, подобряване условията за обучение и работа за повишаване на техния социален и икономически статут.

5. **Осигуряване на финансова устойчивост на системата на здравеопазване** – политики за ефективно финансиране.